તેમાં તર્ક કરવો તે સામાન્ય જ્ઞાન; ૬ અપોહ એટલે વિશેષ જ્ઞાન, ૭ ઉહાપોહથી સંદેહ ન રાખવો, ૮ તત્વજ્ઞ ન અટકે આ વસ્તુ આમજ છે એવો નિશ્ચય કરવો.

૧૫ નિત્ય ધર્મને સાંભળવો જેથી બુદ્ધિ નિર્મળ થાય.

૧૬ પહેલાં જમેલું ભોજન પચી જાય ત્યારે પછી નવું ભોજન કરવું.

૧૭ જ્યારે ખરી ભુખ લાગે ત્યારે ખાવું. [illegible] એકવાર ખાધા પછી તરતજ મીઠાઇ વ [illegible]

૨૮ કૃતજ્ઞ (કર્યા કામનો જાણ) એટલે કરેલા ઉપકારને તથા અપકારને સમજવો.

૨૯ લોકપ્રિય એટલે વિનયાદિ ગુણે કરી લોકપ્રિય થવું.

૩૦ લજ્જાળુ (લાજવાળો) એટલે લાજ મર્યાદામાં રહેવું.

૩૧ દયાળુ એટલે દયા ભાવ રાખવો.

૩૨ સુંદર આકૃતિવાન એટલે કૂર આકૃતિનો ત્યાગ કરી શરીરનો સુંદર આકારરાખવો.

૩૩ પરોપકારી એટલે પરને ઉપકારી થવું.

૩૪ અંતરંગારિજિત એટલે કામ ક્રોધ લોભ માન મદ તથા હર્ષ એ છ અંતર વેરીને જીતવા.

૩૫ વશીકૃતેંદ્રિયગ્રામ એટલે ઇંદ્રિયોના સમુહને વશ કરવા એટલે સર્વે ઇંદ્રિયોને વશ કરવાનો અભ્યાસ કરવો.

બાળ જીવોને બોઢ કરવા સુગમ પડે માટે ઉપરના માર્ગાનુસારીના પાંત્રીસ બોલ સંક્ષેપથી લખ્યા છે. વિવરણ ગ્રંથાંતરોમાંથી જોઇ લેવું.

૬ લોકોત્તર પર્વગત:—જિનરાજના કલ્યાણ-
કના દિવસે તથા આઠમ ચૌદશાદિ પર્વના
દિવસે આ લોક પરલોકના સુખને અર્થે
આંબેલ, એકાસણાદિ તપ કરવો તે.
ઉપરનાં મિથ્યાત્વ સારી રીતે સમજીને
તજવાનો ખપ કરવો.

સમકિતના ૬૭ બોલ.

૪	સદ્દહણા	૫	ભૂષણ
૩	લિંગ	૫	લક્ષણ
૧૦	વિનય	૬	[illegible]
૩	શુદ્ધિ	૬	
૫	દૂષણ	૬	
૮	પ્રભાવક	૬	

ચાર સદ્દહણા

૧ જીવાદિક નવ તત્ત્વનો ર
વિચાર કરવો.

૮ કવિ.

ઉપર કહેલા આઠ જૈનમત દીપાવનાર કહીએ. એવા થવાનો ઉદ્યમ કરવો જેથી જૈન ધર્મ દીપાવવામાં આવે અથવા એવા પુરૂષોની તેમના સમકીતવંત ગૃહસ્થે સેવા કરવી.

પાંચ ભૂષણ

૧ જિનમાર્ગને વિષે કુશળ હોય.
૨ જિનશાસનની પ્રભાવના એટલે દીપાવવું અથવા વૃદ્ધિ થાય તેમ કરવું.
૩ ગીતાર્થ મુનિરાજ અને તીર્થની સેવા કરવી.
૪ જૈનધર્મને વિષે દ્રઢતા રાખવી.
૫ દેવ, ગુરૂ તથા સિદ્ધાંતનો વિનય વૈયાવચ્ચ કરવો.

પાંચ લક્ષણ.

૧ ઉપશમ એટલે ક્રોધ, માન, માયા ને લોભ

૮ કવિ.

ઉપર કહેલા આઠ જીનમત દીપાવનાર કહીએ. એવા થવાનો ઉદ્યમ કરવો જેથી જીન ધર્મ દીપાવવામાં આવે અથવા એવા પુરૂષોની તેમના સમકીતવંત ગુણ જોઇને સેવા કરવી.

પાંચ ભૂષણ

૧ જિનમાર્ગને વિષે કુશળ હોય.
૨ જિનશાસનની પ્રભાવના એટલે દીપાવવું અથવા વૃદ્ધિ થાય તેમ કરવું.
૩ ગીતાર્થ મુનિરાજ અને તીર્થની સેવા કરવી.
૪ જૈનધર્મને વિષે દ્રઢતા રાખવી.
૫ દેવ, ગુરૂ તથા સિદ્ધાંતનો વિનય વૈયાવચ્ચ કરવો.

પાંચ

૫ કાંતારવૃત્તી એટલે આજીવીકાને વાસ્તે કરવું.

૬ ગુરૂનિગ્રહ એટલે માતાપિતા કળાચાર્ય પ્રમુખના કહેવાથી કરવું.

આ ૭ આગાર પોતાની મરજી ન છતાં લાચારીથી તેમના કહેવાથી સેવવા.

છ ભાવના.

૧ સમકિત કેવું છે? ચારિત્ર ધર્મરૂપીઝાડનું મૂળ છે.

૨ વળી સમકિત કેવું છે તો ચારિત્ર ધર્મરૂપી નગરમાં પેસવાનું બારણું છે.

૩ આ સમકિત ચારિત્ર ધર્મરૂપી મહેલનો મૂળ પાયો છે.

૪ વળી સમકિત જ્ઞાન ચારિત્રાદિ ગુણરૂપ રત્નનો નિધિ છે.

૫ વળી સમકિત કેવું છે તો ચારિત્રરૂપી જીવીતપણાનો આધાર છે.

૬ વળી સમકિત શ્રુતચારિત્રરૂપી રસનું પાત્રછે.

છ સ્થાન.

૧ જીવ છેજ.
૨ જીવ નિત્ય છે.
૩ જીવ કર્મનો કર્તા છે.
૪ જીવ કર્મનો ભોગવનાર છે.
૫ જીવને મોક્ષ છે.
૬ જીવને મોક્ષનો ઉપાય છે એટલે કર્મરહિત થવાનો ઉપાય છે.

શો ઉપાય છે ? સમ્યગ્ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર. ઇતિ સમકિતના ૬૭ બોલ સંક્ષેપે સંપૂર્ણ.

શ્રાવકના ૨૧ ગુણ.

(૧) ... (૨) ...

બહુ લાભ ને થોડી મહેનતવાળું હોય અને કેળવાયેલા માણસને વખાણવા લાયક હોય તેવાં કામ કરનારો હોય તે.

૧૬ વિશેષજ્ઞ—અપક્ષપાતપણે વસ્તુઓના ગુણદોષ જાણનારો હોય તે.

૧૭ વૃદ્ધાનુગામી—જ્ઞાનાદી ગુણે કરી વૃદ્ધ માણસની પાછળ ચાલનારો હોય તે.

૧૮ વિનયી—જેનાવડે આઠ પ્રકારના કર્મનો નાશ કરાય એવા સમ્યક્ જ્ઞાનદર્શનાદી ગુણોએ કરી સહિત.

૧૯ કૃતજ્ઞ—કરેલા ગુણને બરાબર જાણનાર હોય એટલે વિના કારણે ઉપકાર કરનાર ગુરૂ મહારાજને પણ ખરી બુદ્ધિથી પરમ ઉપકારી ગણીને તેમનું બહુ માન કરનારો હોય તે.

૨૦ પરહિતાર્થકારી—પારકાનું હિત કરવામાં તૈયાર રહેનાર તથા બીજાને ખરો ધર્મ પમાડવામાં તત્પર હોય.

ગુણવાનપણું—તેના પાંચ ભેદ છે. (૧) સ્વાધ્યાયમાં તત્પર. (૨) ક્રિયાનુષ્ઠાનમાં તત્પર. (૩) વિનયમાં તત્પર. (૪) સર્વ કાર્યમાં કદાગ્રહ રહીત. (૫) જીનાગમમાં રૂચીવંત.

૪ ઋજુવ્યવહાર—સરળપણે ચાલવું. તેના ૪ પ્રકાર છે. (૧) યથાર્થ કહેનાર (૨) અવંચકક્રિયા=બીજા આત્માઓમાં એકવચની અને ત્રુટી કાઢી ન કરનાર તે (૩) ભાવી અપાયનો પ્રકાશક. (૪) ખરા ભાવથી નિષ્કપટ મૈત્રી કરનાર.

૫ ગુરૂશુશ્રૂષા—તેના ચાર ભેદ છે. (૧) શુશ્રૂષા=ગુરૂજનની સેવા કરવી. (૨) કારણ=બીજાને ગુરૂજનની સેવામાં પ્રવર્તાવે. (૩) ઔષધ ભેષજ=ગુરૂને ઔષધાદિક કરવાં. (૪) ભાવ-ભાવ સહીત ગુરૂમહારાજની સેવા કરે.

૬ પ્રવચન કુશળ—તેના ૭ ભેદ. (૧) સૂત્ર કુશળ સૂત્રમાં પ્રવીણ હોય. (૨) અ

કામીપુરૂષ તેને વશવર્તી ન થાય.
ઇંદ્રિય—ઇંદ્રિયો રૂપ ચપળઘોડાઓહમેશાં દુર્ગતિના માર્ગ તરફ દોડનારા છે. તેમને સંસારનું સ્વરૂપ સમજનારો પુરૂષ સમ્યક્ જ્ઞાનરૂપ રસી (દોરડી)થી રોકી રાખેછે.

૩ અર્થ—ધન સકળ અર્થનું નિમીત્ત ને આયાસ તથા ક્લેશનું કારણ હોવાથી અસાર છે એમ જાણીને ધીમાન્ પુરૂષ તેમાં લગારે લોભાતો નથી.

૪ સંસાર—સંસારને દુ:ખરૂપ, દુ:ખફળ, દુ:ખાનુબંધી તથા વીટંબનારૂપ અને અસાર જાણીને તેમાં રતિ ન કરે.

૫ વિષય—ક્ષણમાત્ર સુખદાઈ વિષયોને હંમેશાં વિષ સમાન ગણીને ભવભીરૂ તથા તત્ત્વાર્થને સમજનાર પુરૂષ વિષયોમાં ગૃદ્ધિ ન કરે.

૬ આરંભ—તીવ્ર આરંભ વર્જે. નિર્વાહનહીં થતાં કદાચ કાંઇ કરવું પડે તો અણઇચ્છા

કામીપુરૂષ

ઈંદ્રિય—ઈંદ્રિયો રૂપ ચપળઘોડાઓ આત્માને દુર્ગતિના માર્ગ તરફ દોડનારા છે. તેમને સંસારનું સ્વરૂપ સમજનારો પુરૂષ સમ્યક્ જ્ઞાનરૂપ રસી (દોરડી)થી રોકી રાખેછે.

૩ અર્થ—ધન માલ અર્થનું નિમીત્ત ને આ-યાસ તથા કલેશનું કારણ હોવાથી અ-સાર છે એમ જાણીને ધીમાન્ પુરૂષ તેમાં લગારે લોભાતો નથી.

૪ સંસાર—સંસારને દુઃખરૂપ, દુઃખફળ, દુઃખાનુબંધી તથા વીટંબનારૂપ અને અ-સાર જાણીને તેમાં રતિ ન કરે.

૫ વિષય—દીઠાંમાત્ર સુખદાઈ વિષયોને હ-ડે.શાં વિષ સમાન ગણીને ભવભીરૂ તથા તત્ત્વાર્થને સમજનાર પુરૂષ વિષયોમાં ગૃ-દ્ધિ ન કરે.

૬ આરંભ—તીવ્ર આરંભ વર્જે. નિર્વાહનહીં થતાં કદાચ કાંઇ કરવું પડે તો અણઈચ્છ

૪ ઈંદ્રિય પાંચ—૧ સ્પર્શેંદ્રિય, ૨ રસેંદ્રિય, ૩ ઘ્રાણેંદ્રિય, ૪ ચક્ષુરિંદ્રિય. ૫ શ્રોતેંદ્રિય.

૫ પર્યાપ્તિ છ—૧ આહાર પર્યાપ્તિ, ૨ શરીર પર્યાપ્તિ. ૩ ઈંદ્રિય પર્યાપ્તિ ૪ શ્વાસોચ્છવાસ પર્યાપ્તિ, ૫ ભાષા પર્યાપ્તિ, ૬ મન પર્યાપ્તિ.

૬ પ્રાણ દશ—૧ સ્પર્શઇંદ્રિય, ૨ રસઇંદ્રિય, ૩ ઘ્રાણઇંદ્રિય, ૪ ચક્ષુઇંદ્રિય, ૫ શ્રોતઇંદ્રિય, ૬ મનબળ, ૭ વચનબળ, ૮ કાયબળ, ૯ શ્વાસોચ્છવાસ, ૧૦ આયુષ્ય.

૭ શરીર પાંચ—૧ ઔદારિક શરીર, ૨ વૈક્રિય શરીર, ૩ આહારક શરીર, ૪ તૈજસ શરીર, ૫ કારમણ શરીર.

૮ જોગ પંદર—૪ મનના, ૪ વચનના, ૭ કાયાના.

મનના ચાર નીચે મુજબઃ—

૧ સત્ય મનજોગ, ૨ અસત્ય મનજોગ, ૩ મિશ્ર મનજોગ, ૪ વ્યવહાર મનજોગ.

૪ ઇંદ્રિય પાંચ—૧ સ્પર્શેંદ્રિય, ૨ રસેંદ્રિય, ૩ ઘ્રાણેંદ્રિય, ૪ ચક્ષુરિંદ્રિય. ૫ શ્રોતેંદ્રિય.

૫ પર્યાપ્તિ છ—૧ આહાર પર્યાપ્તિ, ૨ શરીર પર્યાપ્તિ. ૩ ઇંદ્રિય પર્યાપ્તિ ૪ શ્વાસોશ્વાસ પર્યાપ્તિ, ૫ ભાષા પર્યાપ્તિ, ૬ મન પર્યાપ્તિ.

૬ પ્રાણ દશ—૧ સ્પર્શઇંદ્રિય, ૨ રસઇંદ્રિય, ૩ ઘ્રાણઇંદ્રિય, ૪ ચક્ષુઇંદ્રિય, ૫ શ્રોતઇંદ્રિય, ૬ મનબળ, ૭ વચનબળ, ૮ કાયબળ, ૯ શ્વાસોશ્વાસ, ૧૦ આયુષ્ય.

૭ શરીર પાંચ—૧ ઔદારિક શરીર, ૨ વૈક્રિય શરીર, ૩ આહારક શરીર, ૪ તૈજસ શરીર, ૫ કાર્મણ શરીર.

૮ જોગ પંદર—૪ મનના, ૪ વચનના, ૭ કાયાના.

મનના ચાર નીચે મુજબઃ—

૧ સત્ય મનજોગ, ૨ અસત્ય મનજોગ, ૩ મિશ્ર મનજોગ, ૪ વ્યવહાર મનજોગ.

કર્મ, ૫ આયુ કર્મ ૬ નામ કર્મ, ૭ ગોત્ર
કર્મ, ૮ અંતરાય કર્મ.

ાણા ચૌદ—૧ મિથ્યાત્વ ગુણઠાણું,
ાસ્વાદન ગુણઠાણું, ૩ મિશ્ર ગુણઠાણું.
ાવિરતિ સમ્યગદ્રષ્ટી ગુણઠાણું. ૫ દે-
રતિ ગુણઠાણું, ૬ પ્રમત્ત ગુણઠાણું,
પ્રમત્ત ગુણઠાણું, ૮ નિવૃત્તિ બાદર
ર્વ કરણ ગુણઠાણું, ૯અનિવૃત્તિબાદર
ઠાણું, ૧૦ સુક્ષ્મ સંપરાય ગુણઠાણું,
ઉપશાંત મોહનીય ગુણઠાણું, ૧૨ ક્ષી-
હનીય ગુણઠાણું, ૧૩ સયોગી કેવળી
ઠાણું, ૧૪ અયોગી કેવળી ગુણઠાણું.
ઇંદ્રિયના ત્રેવીશ વિષય-સ્પર્શેંદ્રિયના
, હળવો, ભારે, ખરખચડો, સુંવાળો,
ા, ચોપડયો, ઉન્હો, ઠંડો. રસેંદ્રિયના
-તીખો, કડવો, કષાયલો, ખારો, મીઠો,
ઇંદ્રિયના બે-સુગંધ, દુર્ગંધ, ચક્ષુ ઇં-
ના પાંચ-કાળો, ધોળો, રાતો, પીળો,

૩૨ તત્વ ત્રણ—૧ દેવ તત્વ, ૨ ગુરૂ તત્વ, ૩ ધર્મ તત્વ.

૩૩ સમવાય પાંચ—૧ કાળ, ૨ સ્વભાવ, ૩ નિયત, ૪ કર્મ, ૫ ઉદ્યમ.

૩૪ ત્રણસેને ત્રેસઠ પાખંડીના ભેદ—૧૮૦ ક્રિયાવાદીના, ૮૪ અક્રિયાવાદીના, ૩૨ વિનયવાદીના, ૬૭ અજ્ઞાનવાદીના,

૩૫ શ્રાવકના એકવીસ ગુણ—૧ અક્ષુદ્ર, ૨ રૂપવાન, ૩ શાંત પ્રકૃતિવાળો, ૪ લોકપ્રિય, ૫ અક્રૂર, ૬ પાપભીરૂ, ૭ અશઠ, ૮ દાક્ષિણ્યતાવાન, ૯ લજ્જાળુ, ૧૦ દયાળુ, ૧૧ મધ્યસ્થ સોમદ્રષ્ટિ, ૧૨ ગુણરાગી, ૧૩ સત્કથાખ્ય, ૧૩ સુપક્ષયુક્ત, ૧૫ દીર્ઘદર્શી, ૧૬ વિશેષજ્ઞ, ૧૭ વૃદ્ધાનુગામી, ૧૮ વિનયી, ૧૯ કૃતજ્ઞ, ૨૦ પરહિતાર્થકારી, ૨૧ લબ્ધલક્ષ્ય.

(અદત્તનો ત્યાગ) ૭ સત્ય (જુઠાનો ત્યાગ) ૮ શૌચ (પવિત્રતા) ૯ અકિંચન (કંચનાદિત્યાગ) ૧૦ બ્રહ્મચર્ય (મૈથુન ત્યાગ).

૧૭ સંયમ ધર્મ—૧ પૃથ્વીકાય જીવની હિંસા ન કરવી, ૨ અપકાય જીવની હિંસા ન કરવી, ૩ અગ્નિકાય જીવની હિંસા ન કરવી, ૪ વાઉકાય જીવની હિંસા ન કરવી, ૫ વનસ્પતિ કાય જીવની હિંસા ન કરવી, ૬ બેઇંદ્રિ જીવની હિંસા ન કરવી, ૭ તેઇંદ્રી જીવની હિંસા ન કરવી, ૮ ચોરેંદ્રી જીવની હિંસા ન કરવી, ૯ પંચેંદ્રી જીવની હિંસા ન કરવી, ૧૦ અજીવ સંયમ (સોના પ્રમુખ નિષેધ કરેલી અજીવ વસ્તુનો ત્યાગ) ૧૧ પ્રેક્ષા સંયમ (જયણાથી વર્તવું) ૧૨ ઉપેક્ષા સંયમ (આરંભ તથા કુકર્મ પ્રશંસા ન કરે તે) ૧૩ પ્રમાર્જન સં૫

રહેતાં હોય તે જગ્યાનો ત્યાગ. ૨
૨ સ્ત્રી સાથે કથા વારતા ન કરવી,
ીના આસને બે ઘડીસુધી બેસવું
, ૪ સરાગે સ્ત્રીનાં અંગોપાંગ જોવાં
, ૫ સ્ત્રી પુરૂષ જ્યાં ક્રીડા કરતાં હોય
ભીંત પ્રમુખના અંતરે રહેવું નહિ.
રાગવ્યાં સુખ ન સંભારવાં. ૭ સરસ
હાર ન કરવો, ૮ અતિ માત્રાએ આ-
. ન કરવો, ૯ શરીરની શોભા ન
ી.

ાદિત્રિક—જ્ઞાન, દર્શન, અને ચારિત્ર,
બાર પ્રકારે—૧ અણસણ, ૨ ઉણો-
, ૩ વૃત્તિસંક્ષેપ, (અનેક પ્રકારના
અભિગ્રહ કરવા તે) ૪ રસ ત્યાગ,
૫ કાયકલેશ, ૬ સંલીનતા (ઇંદ્રિયોને
વશ રાખવી) ૭ પ્રાયશ્ચિત, ૮ વિનય ૯
વૈયાવચ્ચ, ૧૦ સ્વાધ્યાય, (સજ્ઝાયધ્યાન
કરવું.) ૧૧ ધર્મકથા, ૧૨ કાઉસગ્ગ.

રીઝવે, હસાવે, હેત બતાવે તેથી બાળ-
કના માબાપ રાજી થાય ને સાધુને આ-
હાર આપે ને તે આહાર સાધુ લે તે.

૨ દૂતી દોષ—દૂત કે કાસદની પેઠે એક ઠે-
કાણેથી બીજે ઠેકાણે ગૃહસ્થના સમાચાર
પહોંચાડી ભિક્ષા લે તે.

૩ નિમિત્ત દોષ—ત્રણ કાળ સંબંધી ગૃહ-
સ્થનાં લાભાલાભનાં નિમિત્ત બતાવે, ગૃહ-
દશા વિગેરે જણાવે ને આહાર લે તે.

૪ આજીવીકા—ગૃહસ્થની પાસે ભિક્ષા માટે
ગયે છતે પોતાનાં કુળ, ગોત્ર, જાતિ, શિ-
લ્પ વિગેરેનાં વખાણ કરી ભિક્ષા લે તે.

૫ વનિપક—આહારને અર્થે સાધુ દીનપણું
બોલે કે આ સંસારમાં સૌ સ્વાર્થી છે
પણ કોઇ પરમાર્થી નથી કે સાધુની ખ-
બર લે. તમારા જેવા ધર્મિષ્ટ હોય તેજ
જાણે. તમે છો તો આટલી સાધુ-
ઓની સંભાળ લેવાય છે. ઇત્યાદિ દીન-

૧૧ પૂર્વપશ્ચાત સંસ્તવ—ગૃહસ્થના માતાપિતા તથા તેના પૂર્વજોના તેમજ તેના પોતાના વખાણ કરી આહાર લે તે.

૧૨ વિદ્યાપિંડ—અન્નપૂર્ણા દેવી વિગેરે દેવતાનું આરાધન કરી ગૃહસ્થના ઘેરથી આહાર લે તે.

૧૩ મંત્રપિંડ—કામણ દુમણ વશીકરણ કરી મંત્ર તંત્ર વિધિથી ચમત્કાર દેખાડી આહાર લે તે.

૧૪ ચૂર્ણપિંડ—ઔષધ ચૂરણ વિધિ ક્રિયા વિગેરે કરી આપી આહાર લે તે.

૧૫ યોગપિંડ—પગે લેપાદિ કરી, ચમત્કાર દેખાડી લોકોને પોતાને અનુકૂળ કરી આહાર લે તે.

૧૬ મૂળકર્મ—પુત્ર વિનાનાં બૈરાંને બા છૈયાનાં ઔષધ બતાવે તથા બનાવી તથા કુંવારી સ્ત્રીને કુકર્મથી ગર્ભ રહ્યા હોય તેને ગર્ભપાતનું ઔષધ બનાવીને આહાર લે તે.

માં નાખી તે પાસજુથી આપેલો આહાર લે તે.

૬ દાયકદોષ—છકાયના આરંભનું કામ કરતો હોય, આંધળો, પાંગળો, લુલો, લંગડો કે ઘણો ઘરડો હોય કે બાળ હોય અથવા સાત માસ ઉપરાંતની ગર્ભવંતી સ્ત્રી હોય, બાળક ધવરાવતી હોય બાળક રડતું હોય તેને રડતું મૂકીને આહાર આપેલો લે તે.

૭ ઉન્મીશ્ર—યોગ્ય આહાર ને અયોગ્ય આહારની સાથે મેળવીને આપેલો આહાર લેતે.

૮ અપરિણત—કંઇક કાચો કંઇક પાકો વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ, કંઇક બદલાએલા કંઇક નહીં બદલાએલા તથા દાતારના ઘરનાં કોઇ માણસની મરજી આપવાની હોય અથવા કોઇકની ન હોય એવો આહાર લે તે.

૯ લિપ્ત દોષ—દાન દેવા માટે ખરડાએલ

માં નાખી તે વાસણથી આપેલો આ-
હાર લે તે.

૬ દાયકદોષ—ઉકાયના આરંભનું કામ કરતો હોય, આંધળો, પાંગળો, લુલો, સંગો કે થથરો થતો હોય કે બાળ હોય અથવા સાત માસ ઉપરાંતની ગર્ભવંતી સ્ત્રી હોય, બાળક ધવરાવતી હોય બાળક રડતું હોય તેને રડતું મૂકીને આહાર આપેલો લે તે.

૭ ઉન્મીશ્ર—યોગ્ય આહારને અયોગ્ય આહારની સાથે મેળવીને આપેલો આહાર લેતે.

૮ અપરિણત—કંઈક કાચો કંઈક પાકો વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ, કંઈક બદલાએલા કંઈક નહીં બદલાએલા તથા દાતારના ઘરનાં કોઈ આપવાની મરજી આપવાની હોય અથવા કોઈકની ન હોય એવો આહાર લે તે.

૯ લિપ્ત દોષ—દાન દેવા માટે ખરડાએલા

નિર્મળ છું. ૧૮ હું બુદ્ધ છું, હું
છું. ૧૯ હું નિર્વિકલ્પ એટલે સર્વ
રહિત છું, મ્હારૂં સ્વરૂપ પુદ્ગ
છે. ૨૦ હું દેહાતિત એટલે આ
શરીર તે થકી રહિત છું. ૨૧ અ
દ્વેષરૂપ જે આશ્રવ, તે મ્હારૂં સ
હું એ થકી ન્યારો છું. ૨૨ અન
અનંત દર્શનમય, અનંત ચારિત્ર
વીર્યમય, એવું મ્હારૂ સ્વરૂપ છે.
છું, કર્મમળથી રહિત છું. ૨૪ હું
જ્ઞાનસ્વરૂપી છું. ૨૫ હું અવિના
ટલે મ્હારો કોઈ કાળે નાશ
જરા થકી રહિત અજર છું. ૨૭
એટલે મ્હારી આદિ નથી. ૨૮
એટલે મ્હારો અંત કે છેડો કોઈ
૨૯ હું અક્ષય છું, એટલે મ્હારો
ક્ષય નથી. ૩૦ હું કોઈ કાળે ખરૂ
અક્ષર છું. ૩૧ હું કોઇ કાળે સ્વ

મૂલ નથી માટે અસંખ્યાત છું. ૪૮ હું મ્હારે પોતાને પરાક્રમે સહિત છું, પણ મહારા વિપરિત પરિણમન થકાં બંધાણો છું, ને જે વારે સવળો પરિણમાવીશ તેવારે છુટીશ પરંતુ મને બીજો કોઈ બાંધવા છોડવા સમર્થ નથી. ૪૯ હું છ લેશ્યાથી રહિત અલેશીછું, લેશ્યાથી ન્યારોછું લેશ્યાનું રૂપ તે પુદ્ગળ છે, મહારૂં રૂપ તે જ્ઞાનાનંદ છે. ૫૦ હું અશરીરીકિ શરીર રૂપ જડથી રહિત શુદ્ધ ચિદાનંદ પૂર્ણ અક્ષયું. ૫૧ હું આપા રૂપ પુદ્ગળથી રહિત અમાપી પૂર્ણદેવ છું. અને આપારૂપ તે પુદ્ગળ છે. ૫૨ હું આહાર આહારરૂપ પુદ્ગળનાં ભોગથી રહિત અણાહારી પોતાના પરમસ્વરૂપ ભોગનો વિલાસી છું. ૫૩ હું બાધા પિડારૂપ દુઃખથી રહિત અનંત અવ્યાબાધ સુખનો વિલાસી છું. ૫૪ મહારૂં સ્વરૂપ કોઈ દ્રવ્ય અવગાહી શકે નહિ માટે અનવગાહી મહારૂં સ્વરૂપ છે. ૫૫ હું અગુરુ-

સમયમાં જાણવાને સામર્થ્યવાન્ છું. માટે લો
લોક જ્ઞાયક છું. ૭૨ હું શુદ્ધ એટલે નિર્મ
કર્મ રૂપ રજથી રહિત છું. ૭૩ હું (નિરકે
જ્ઞાન અને (આનંદ કેળ) ચારિત્ર તેણે ક
સહિત ચિદાનંદ છું. એવું મહારૂં સ્વરૂ
સદાકાળ શાસ્વતુ વર્તે છે.

જીવના ૫૬૩ ભેદ.

૧ નારકીના	૧૪
૨ તિર્યંચના	૪૮
૩ મનુષ્યના	૩૦૩
૪ દેવતાના	૧૯૮
	૫૬૩

નારકીના ૧૪ ભેદ—

૧ રત્નપ્રભા ૨ શાર્કરાપ્રભા. ૩ વાલુકા
પ્રભા, ૪ પંકપ્રભા. ૫ ધુમપ્રભા ૬ તમપ્રભ
૭ તમતમાપ્રભા. આ સાત નારકી પર્યાપ્તા અ
અપર્યાપ્તા મળી બે પ્રકારે ૧૪ ભેદ થાય.

ચના ૪૮ ભેદ—

૫ સ્થાવર—પ્રથ્વી, પાણી, અગ્નિ, વાયુ ને વનસ્પતિ. એ પાંચ સુક્ષ્મ ને પાંચ બાદર મળી. ૧૦ ભેદ. એક પ્રત્યેક વનસ્પતિ કાય એ અગ્યાર પર્યાસા ને અપર્યાસા મળી ૨૨ ભેદ. ત્રણ વિગલેંદ્રિ (બેઇંદ્રી, તેઇંદ્રી, ને ચૌરેંદ્રિ) એ ત્રણ પર્યાસા ને અપર્યાસા. તે પૂર્વના ૨૨ ની સાથે મેળવતાં ૨૮ ભેદ થયા. ૧ જળચર, ૨ સ્થળચર, ૩ ખેચર, ૪ ઉરપરિસર્પ, ૫ ભુજપરિસર્પ એ પાંચ સમૂર્છિમને પાંચ ગર્ભજ મળી દસ ભેદ તે દસ પર્યાસા ને અપર્યાસા મળી વીશ ભેદ તે પૂર્વના ૨૮ ની સાથે મેળવતાં તિર્યંચના ૪૮ ભેદ થયા.

મનુષ્યના ૩૦૩ ભેદ—

૧૫ કર્મભૂમિના—૫ ભરત, ૫ ઐરવૃત, ૫ મહાવિદેહ.

૩૦ અકર્મભૂમિના—૫ હિમવં, ૫ એરણ્યવૃત, ૫ હરિવર્ષ, ૫ રમ્યક, ૫ દેવકુરૂ, ૫ ઉત્તરકુરૂ.

૫૬ અંતરદ્વિપના—આ જંબુદ્વિપ મધ્યે હિમવંત અને શિખરી એ બે પર્વતોમાંથી

તેજ સમુદ્રમાં આઠ ગજઝંના (કાંઠા) નીચે
ના છે ને આઠ ગજઝના ઉપર સાત સા
ગો મળી ૫૬ હોય છે. એ સર્વે મળી
૧૦૧ મનુષ્યના.

૧૦૧ પર્યાપ્તા.

૧૦૧ અપર્યાપ્તા.

૧૦૧ સમૂર્છિમ. તે અપર્યાપ્તાજ હોય

કુલ મળી ૩૦૩ ભેદ મનુષ્યના થયા.

દેવતાના ૧૯૮ ભેદ

૧૦ ભુવનપતિના તે ૧ અસુરકુમાર નિ
કાય (સ્થાનક) નાગકુમાર, ૩ સુવર્ણકુમાર
૪ વિદ્યુત્કુમાર, ૫ અગ્નિકુમાર, ૬ દ્વિપકુમાર
૭ ઉદધીકુમાર, ૮ દિશીકુમાર, ૯ પવનકુમાર
૧૦ સ્તનિતકુમાર.

૧૦ જ્યોતિષિ—તે ચંદ્ર, સૂર્ય, ગ્રહ, ન
ક્ષત્ર ને તારા એ પાંચ ચર અને સ્થિર મળી
૧૦ ભેદ.

૧૦ તિર્યગ્જૃંભક—૧ અન્નજૃંભગા,
પાનજૃંભગા, ૩ વસ્ત્રજૃંભગા, ૪ લેણજૃંભગા

૧ વર્ણ, બે ગંધ,
થાન. એમ વીસ.
૮૦ કટુક આદિ ચારે સાથે કટુકની પેઠે
ગણતા થાય.
૮૪ પ્રત્યેક ફરસના ૨૩ ગણતાં આઠ ફરસ-
ના ૧૮૪ થાય. ૨૩ ભારેના:—પાંચ વર્ણ,
બે ગંધ, પાંચ રસ, (ભારે હળવા વિ-
ના) ૬ ફરસ. સંસ્થાન પાંચ એમ
ત્રેવીસ થયા. ૧૬૧ (ભારે વિના) બાકીના
સાત ફરસના ૨૩ એ ગુણના થાય.
૭૭ પ્રત્યેક સંસ્થાનના ૨૦ ગણતાં પાંચના
૧૦૦ થાય, ૨૦ ચોરસના, પાંચ વર્ણ,
બે ગંધ, પાંચ રસ, આઠ ફરસ.
૮૦ (ચોરસની પેઠે) બાકીના ચારે સાથે
એમજ ગણતાં ૮૦ થાય,
એ રીતે રૂપી અજીવના ૫૩૦ ભેદથયા,
તી સાથે પ્રથમ અરૂપીના ભેદ ૩૦ મેળવ-
૫૬૦ જાણવા.

અરિહંત ભગવાનના ૩૪ અતિશય.

૧ રોગ રહિત, શુભગંધ, અદ્ભુત રૂપ સહિત.
૨ રૂધીર, માંસ સફેદ સુગંધ યુક્ત.
૩ આહાર નિહાર અદ્રશ્ય.
૪ શ્વાસો શ્વાસ કમળની સુગંધ જેવો.

આ ઉપરના ચાર અતિશય સહજના જન્મ થકીજ હોય, નીચેના અગીયાર અતિશય ઘાતી કર્મના ક્ષય થવાથી થાય.

૫ એક યોજન ભૂમિમાં ત્રણ ભુવનનાં લોક સમાય એવું સમવસરણ.
૬ પ્રાણી માત્ર પોત પોતાની ભાષામાં સમજે એવી વાણી.
૭ પ્રભુ વિચરે તેની આસપાસ ચારે બાજુ ૨૫ યોજન સુધી રોગ ઉપદ્રવની શાન્તિ રહે.

થાય ૨૦ તીખાના-પાંચ વર્ણ, બે ગંધ, આઠ ફરસ, પાંચ સંસ્થાન. એમ વીસ. ૮૦ કટુક આદિ ચારે સાથે કટુકની પેઠે ગણતા થાય.

૧૮૪ પ્રત્યેક ફરસના ૨૩ ગણતાં આઠ ફરસના ૧૮૪ થાય. ૨૩ ભારેના:—પાંચ વર્ણ, બે ગંધ, પાંચ રસ, (ભારે હળવા વિના) છ ફરસ. સંસ્થાન પાંચ એમ ત્રેવીસ થયા. ૧૬૧ (ભારે વિના) બાકીના સાત ફરસના ૨૩ એ ગુણતા થાય.

૧૦૦ પ્રત્યેક સંસ્થાનના ૨૦ ગણતાં પાંચના ૧૦૦ થાય, ૨૦ ચોરસના, પાંચ વર્ણ, બે ગંધ, પાંચ રસ, આઠ ફરસ. ૮૦ (ચોરસની પેઠે) બાકીના ચારે સાથે એમજ ગણતાં ૮૦ થાય,

એ રીતે રૂપી અજીવના ૫૩૦ ભેદથયા, તેની સાથે પ્રથમ અરૂપીના ભેદ ૩૦ મેળવતાં ૫૬૦ જાણવા.

અરિહંત ભગવાનના ૩૪ અતિશય.

૧ રોગ રહિત, શુભગંધ, અદ્ભુત રૂપ સહિત.
૨ રૂધીર, માંસ સફેદ સુગંધ યુક્ત.
૩ આહાર નિહાર અદ્રશ્ય.
૪ શ્વાસો શ્વાસ કમળની સુગંધ જેવો.

આ ઉપરના ચાર અતિશય સહજના જન્મ થકીજ હોય, નીચેના અગીયાર અતિશય ઘાતી કર્મના ક્ષય થવાથી થાય.

૫ એક યોજન ભૂમિમાં ત્રણ ભુવનનાં લોક સમાય એવું સમવસરણ.
૬ પ્રાણી માત્ર પોત પોતાની ભાષામાં સમજે એવી વાણી.
૭ પ્રભુ વિચરે તેની આસપાસ ચારે બાજુ રૂપ યોજન સુધી રોગ ઉપદ્રવની શાન્તિ રહે.

૮ વૈરભાવની શાન્તિ.
૯ દુકાળ દૂર ટળે.
૦ સ્વચક્ર પરચક્રનો ભય ટળે.
૧ મરકી ન હોય.
૨ ઇતિ, ઉપદ્રવકારક ટીડ જંતુની ઉત્પત્તિ ન હોય.
૩ અતિવૃષ્ટિ ન હોય.
૪ અનાવૃષ્ટિ ન હોય.
૫ પ્રભુની પુઠે ભામંડળ ઝળકાટ કરતું રહે. હવે દેવકૃત ૧૯ અતિશય હોય તે કહે છે.
૬ સિંહાસન મણિરત્નમય સાદચારી હોય.
૭ ત્રણ છત્ર ભગવાનના મસ્તકની ઉપર હોય
૮ ઇંદ્રધ્વજ સદા આગળ ચાલે.
૯ શ્વેત ચામરના જોડાં અણવિંઝ્યાં વિંઝાય
૦ ધર્મચક્ર આકાશ માર્ગે આગળ ચાલે.
૧ પ્રભુથી બાર ગણો ઉંચો અશોક વૃક્ષ તેમને છાયા કરતો રહે.

મુંખે શોભતા દેશના આપે.
! કનક રૂપામય ત્રણ ગઢ હોય.
ર્ણમય નવ કમળ ઉપર ભગવાન ચા
અધો મુખ થઈ જાય.
મ લીધા પછી કેશ ને નખ વધે નહિ
ાના અર્થે પાંચે મનોજ્ઞ હોય.
૨૮ સર્વ ઋતુ સુખદાઇ હોય.
૨૯ સુગંધી પાણીની વૃષ્ટિ હોય.
૩૦ સમવસરણમાં પંચવર્ણાં ફુલ ઉંચી ડાં-
ડીએ જાનુ સુધી પથરાય.
૩૧ પક્ષી સર્વ પ્રદક્ષિણા દેતાં ફરે.
૩૨ વાયુ સાનુકુળ હોય.
૩૩ વૃક્ષ સર્વે નીચાં નમીને પ્રણામ કરતાં રહે
૩૪ દેવ દુંદુભિ આકાશમાં વાજે એ પ્રકારે
અરિહંતભગવાનના ચોત્રીસ અતિશય થાય.

અરિહંત પ્રભુના પાંત્રીસ વાણી ગુણ

૧ જે સ્થાનકે જે ભાષા બોલાતી હોય અર્ધ_માગધી સહિત બોલે.
૨ ઉંચે સ્વરે દેશના દે એટલે એક યોજ પ્રમાણ સમવસરણમાં લોક સાંભળે.
૩ ગ્રામીક તુચ્છ નહિ પણ પ્રૌઢ ભાષાએ
૪ મેઘની પેરે ગર્જારવ સહિત ગંભીર વા બોલે.
૫ શબ્દાપેત એટલે પડઘા સહિત વા બોલે અને સાંભળનાર જુદે જુદા શબ્દ સાંભળે.
૬ સાંભળનારને સંતોષકારક ,માનસહિત સરળતા યુક્ત બોલે.
૭ સાંભળનાર દરેક પોત પોતાને આશ્રી કહે છે એમ જાણે.
૮ પુષ્ટ વિસ્તાર અર્થ સહિત બોલે.
૯ પૂર્વાપર અવિરોધ એટલે અર્થ બોલે.

વચન બોલે એથી
કે એતો પ્રાય પુરૂષ
મન સિદ્ધાંતોના બો
બોલે કે હોઈ સાં
ભેદ ન રહે.
ર્ષ વ્યાખ્યાન કરે
શકે નહિ.

ઉદ્દેશ વિષય પણ
માં તરત સમે તેમ
રીત બોલે અને મગ
ક ચારીની પેઠે બો
જ વાત કહેવાની ઇચ્છા
શક્ય રીતે બોલે.
સંબંધ પ્રયોજન અને અ
બોલે.

૧૭ પદ રચના અપેક્ષા લેઈને બોલે.
૧૮ નવ તત્વ અને છ દ્રવ્યની પદ્ધતિ
પામાં હોય તેમ બોલે.

સિદ્ધ ભગવાનના આઠ ગુણ,

૧ જ્ઞાનગુણ-જ્ઞાનાવર્ણિય કર્મક્ષય થવાથીલોકાલોકનું સ્વરૂપ વિશેષપ્રકારે જેનાવડે જાણેછે.

૨ દર્શનગુણ—દર્શનાવર્ણીય કર્મક્ષય થવાથી કેવળ દર્શનની ઉત્પત્તિ થવાથી લોકનું સ્વરૂપ ભલી રીતે દેખે છે.

૩ અવ્યાબાધ સુખ—વેદની કર્મક્ષય થવાથી સર્વ પ્રકારે બાધારહિત નિરૂપાધિક અનંત સુખ ઉત્પન્ન થયું છે તે.

૪ ક્ષાયકસમ્યક્ત્વ—મોહનીયકર્મનો ક્ષય થઈ જવાથી જે ઉત્પન્ન થયું છે તે.

૫ અક્ષય સ્થિતિ—આયુકર્મનો ક્ષય થવાથી જે સ્થિતિ ઉત્પન્ન થઈ છે તે.

૬ અરૂપી—નામકર્મ ક્ષય થઈ જવાથી રૂપ રહિત વળી વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શરહિત થયા છે.

૭ અગુરૂલઘુ—ગોત્રકર્મનો ક્ષય થવાથી હળવા ભારે નથી કે તેમનામાં ઉંચ નીચ પણું નથી.

સિદ્ધ ભગવાનના આઠ ગુણ.

૧ જ્ઞાનગુણ-જ્ઞાનાવર્ણિય કર્મક્ષય થવાથી લોકાલોકનું સ્વરૂપ વિશેષપ્રકારે જેનાવડે જાણે છે.

૨ દર્શનગુણ—દર્શનાવર્ણીય કર્મક્ષય થવાથી કેવળ દર્શનની ઉત્પત્તિ થવાથી લોકનું સ્વરૂપ સરખી રીતે દેખે છે.

૩ અવ્યાબાધ ગુણ—વેદની કર્મક્ષય થવાથી સર્વ પ્રકારે બાધારહિત નિરૂપાધિક અનંત સુખ ઉત્પન્ન થયું છે તે.

૪ ક્ષાયકસમ્યક્ત્વ—મોહનીયકર્મનો ક્ષય થઈ જવાથી જે ઉત્પન્ન થયું છે તે.

૫ અક્ષય સ્થિતિ—આયુકર્મનો ક્ષય થવાથી જે સ્થિતિ ઉત્પન્ન થઈ છે તે.

૬ અરૂપી—નામકર્મ ક્ષય થઈ જવાથી રૂપ રહિત વળી વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શરહિત થયા છે.

૭ અગુરુલઘુ—ગોત્રકર્મનો ક્ષય થવાથી હલકા ભારે નથી કે તેમનામાં ઉંચ નીચપણું નથી.

૪ સ્ત્રીનાં અંગોપાંગ સરાગે નીરખે નહિ.

૫ ભીંત પ્રમુખના આંતરે સ્ત્રી પુરૂષ ભ-
ર્તાં હોય અથવા કામ વિષે વાતો કર-
તા હોય, ત્યાં બેસી ન રહે.

૬ પૂર્વ અવસ્થામાં સ્ત્રીની સાથે કામ ક્રી-
ડા કરી હોય તેનું સ્મરણ ન કરે.

૭ સરસ સ્નિગ્ધ આહાર ન લે.

૮ નીરસ આહાર પણ અતિ માત્રાએ પ્ર-
માણ ઉપરાંત ન લે.

૯ શરીરની શોભા વિભૂષા ન કરે.

૪ ક્રોધાદિક ચાર કષાય તે ચારિત્રના ઘા-
તક પરિણામ વિશેષ જાણવા તેથી મુક્ત.

૫ પાંચ મહાવ્રતે યુક્ત હોય.

૧ પ્રાણાતિપાત વિરમણ—છ કાયના જીવે
રક્ષા નિકરણ જોગે કરે.

૨ મૃષાવાદ વિરમણ.—ક્રોધ, લોભ, ભ
હાસ્યથી દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાળ ભાવ સં
મન વચન કાયાએ કરી અસત્ય

ગૃહસ્થને ઘેર નજર મુકે ને તેમાં મૂર્છી રાખે નહીં

૬ પાંચ વિધ આચાર.

૧ જ્ઞાનાચાર—જ્ઞાન ભણે, ભણાવે, લખે લખાવે, ભંડાર કરે, કરાવે, કરતા ઉપર રાગ કરે.

૨ દર્શનાચાર:—સમ્યક્ત્વ પાળે, પમાડે, પડતાને હેતુ યુક્તિએ સ્થિર કરે.

૩ ચારિત્રાચાર:—ચારિત્ર પાળે, પળાવે,પાળતાને અનુમોદે.

૪ તપાચાર:—બાર ભેદે તપ કરે કરાવે કરતાને અનુમોદે.

૫ વિર્યાચાર:—ધર્મ અનુષ્ઠાનને વિષે બળ વીર્ય ફોરવે ઇત્યાદિ.

૫ સમિતિ પાંચ:—

૧ ઇર્યાસમિતિ:—ધુસરા પ્રમાણ દ્રષ્ટિએ જોતો બધી દિશાએ ઉપયોગ રાખતો ચાલે.

૨ ભાષાસમિતિ:—સાવદ્ય વચન ન બોલે, નિરવદ્ય વચન બોલે.

૩ એષણા સમિતિ:—આધા કર્માદિક બેંતા-

ધ્યાનની અનુયાયી ભાવનાએ કરી સંહિત પરલોક સાધક એવો સમતા પરિણામરૂપ મનોયોગની નિવૃત્તિ તે. એ ગુપ્તિનો અવકાશ શુભ ભાવના અને શુભ ધ્યાનના અભિમુખકાળે થાય.

૩ આત્મારામના—શૈલેશીકરણ કાળે સકળ મનોયોગની નિવૃત્તિ તે.

વચનગુપ્તિના બે ભેદ.

૧ મૌનાવલંબિની—હોંકારો, ખોંખારો, પાષાણ, કાંકરું ફેંકવું, નેત્રપલ્લવી, કરપલ્લવી, પ્રમુખ છાંડીને મૌન રહેવું, તથા સકળ ભાષા યોગનું રૂંધવું તે.

૨ વાગ્નિયમિની—ભણવું, ભણાવવું, પૂછવું, પ્રશ્નોત્તર દેવો, ધર્મોપદેશ દેવો, પરાવર્તના પ્રમુખને કાળે, યતનાપૂર્વક લોક[illegible] શાસ્ત્રને અનુસારે મુખે વસ્ત્રાદિ દઇ [illegible] સતાં જે સાવદ્યયોગની [illegible]

વઈસિવા. ૧૦ પ્રાયશ્ચિત્ત. ૧૧ પ્રત્યુત્પન્નમતિ.
૧૨ ઇન્દ્રિયદમન.

ચરણ સિત્તરી પાળે.—

૫ મહાવ્રત. ૧૦ વિધયતિધર્મ. ૧૭ પ્રકારે સં-
જમ. ૧૦ પ્રકારે વૈયાવચ્ચ. ૯ બ્રહ્મચર્યની
ગુપ્તિ. ૩ જ્ઞાનાદિત્રીક. ૧૨ પ્રકારે તપ.
૪ કષાયનો નિગ્રહ. પાછળ પાનું ૭૪મું જુઓ.

કરણસિત્તરી.—

૪ પ્રકારે પિંડ વિશુદ્ધિ. ૫ સમિતિ. ૧૨ ભા-
વના. ૧૨ પડિમા. ૫ ઇંદ્રિયોનો નિરોધ.
૨૫ પ્રતિલેખના. ૩ ગુપ્તિ. ૪ અભિગ્રહ.
પાછળ પાનું ૫૭મું જુઓ.

સાધુ મહારાજના ૨૭ ગુણ.

૫ મહાવ્રત. ૧ રાત્રિભોજનત્યાગ. ૬ કાયની
રક્ષા. ૫ ઇંદ્રિયોનો નિગ્રહ કરે. ૧ લોભનો નિગ્રહ
કરે. ૧ ક્ષમા કરે. ૧ ચિત્તની નિર્મળતા કરે.
૧ બાહ્ય ઉપકરણાદિનું પડિલેહણ ઉપયોગ
સહિત કરે. ૧ સંજમયોગ સહિત. ૩ મન,

ભાવ એ ચાર મર્યાદાએ, ઇંદ્રિય અને મનની અપેક્ષા વિના રૂપી દ્રવ્ય વિષયિક આત્મ પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન તે. તેના ૭ ભેદ.

૪ મનઃપર્યવજ્ઞાન—સંજ્ઞિ પંચેંદ્રિયના મનોગતભાવ જાણવાનું જે જ્ઞાન તે. તેના બે ભેદ.

૫ કેવળજ્ઞાન—કેવળ સંપૂર્ણ સર્વ દ્રવ્ય પર્યાયને વિષે અનંતજ્ઞાન તે.

મતિજ્ઞાનના ૨૮ અથવા ૩૨ ભેદ—

૪ ચાર વ્યંજનાવગ્રહ. વ્યંજન એટલે સ્પર્શનાદિક દ્રવ્યેંદ્રિય તથા જ્યાં સ્પર્શાદિ વ્યક્ત થાય તે ઘટપટાદિક પણ વ્યંજન કહેવાય, અને અવગ્રહ એટલે ગુમસ્તપણે ગ્રહણ-ભાગવું તે. ૧ સ્પર્શેંદ્રિય વ્યંજનાવગ્રહ, ૨ રસેંદ્રિય વ્યંજનાવગ્રહ, ૩ ઘ્રાણેંદ્રિય વ્યંજનાવગ્રહ, ૪ શ્રોતેંદ્રિય વ્યંજનાવગ્રહ.

ગ્રહ—પદાર્થનું ગ્રહણ કરવું તે.

—અવગ્રહિત અર્થની વર્ણ, ગંધ,

ફુરને અકસ્ઉપજે તે. આ ચાર ભેદ તે અ-શ્રુત નિઃશ્રીત મતિના છે તે પૂર્વના અઠ્યાવીસ સાથે મેળવતાં બત્રીસ ભેદ પણ મતિજ્ઞાનના થાય.

શ્રુત જ્ઞાનના ૧૪ ભેદ.

૧ અક્ષર શ્રુત—મુખે બોલવું તથા કાગળ પર લખવું તે.
૨ અનક્ષરશ્રુત—છીંક, ખાંસી, શ્વાસ, એ કારાદિકે કરી પુદ્ગલિકનું જ્ઞાન થાય
૩ સંજ્ઞિશ્રુત—સંજ્ઞિપંચેન્દ્રિય જીવનું શ્રુત
૪ અસંજ્ઞિશ્રુત—મનરહિત અસંજ્ઞિ જીવે ઇંદ્રિયથી જે થાય તે.
૫ સમ્યક્શ્રુત—સમ્યક્દ્રષ્ટિ જીવનું શ્રુત તે
૬ મિથ્યાશ્રુત—મિથ્યાદ્રષ્ટિ જીવને જે ભણે તે.
૭ સાદિશ્રુત—એક ભવ્યજીવ આશ્રયી સમ્યક્ત્વ પામે ત્યારે.

શ્રુતજ્ઞાનના ૨૦ ભેદ.

૧ પર્યાયશ્રુત.
૨ પર્યાય સમાસશ્રુત.
૩ અક્ષરશ્રુત.
૪ અક્ષર સમાસશ્રુત.
૫ પદશ્રુત.
૬ પદ સમાસશ્રુત.
૭ સંઘાતશ્રુત.
૮ સંઘાત સમાસશ્રુત.
૯ પ્રતિપત્તિ શ્રુત.
૧૦ પ્રતિપત્તિ સમાસશ્રુત.
૧૧ અનુયોગશ્રુત.
૧૨ અનુયોગ સમાસશ્રુત.
૧૩ પ્રાભૃત પ્રાભૃતશ્રુત.
૧૪ પ્રાભૃત પ્રાભૃત સમાસશ્રુત.
૧૫ પ્રાભૃતશ્રુત.
૧૬ પ્રાભૃત સમાસશ્રુત.
૧૭ વસ્તુશ્રુત.

શ્રુતજ્ઞાનના ૨૦ ભેદ.

૧ પર્યાયશ્રુત.
૨ પર્યાય સમાસશ્રુત.
૩ અક્ષરશ્રુત.
૪ અક્ષર સમાસશ્રુત.
૫ પદશ્રુત.
૬ પદ સમાસશ્રુત.
૭ સંઘાતશ્રુત.
૮ સંઘાત સમાસશ્રુત.
૯ પ્રતિપ્રત્તિ શ્રુત.
૧૦ પ્રતિપત્તિ સમાસશ્રુત.
૧૧ અનુયોગશ્રુત.
૧૨ અનુયોગ સમાસશ્રુત.
૧૩ પ્રાભૃત પ્રાભૃતશ્રુત.
૧૪ પ્રાભૃત પ્રાભૃત સમાસશ્રુત.
૧૫ પ્રભૃતશ્રુત.
૧૬ પ્રાભૃત સમાસશ્રુત.
૧૭ વસ્તુશ્રુત.

ઉત્કટાદિ આસને કષ્ટ સહેવું તે.

૬ સંલીનતા—અંગોપાંગાદિકનું સંવરવું તે.

૭ અભ્યંતર.

૭ પ્રાયશ્ચિત—કીધેલા અપરાધની શુદ્ધિ કરવી તે.

૮ વિનય—ગુણવંતની ભક્તિ કરવી તથા આશાતના ટાળવી તે.

૯ વૈયાવૃત્ય—ગુરૂ આદિકને આહારાદિક આણી આપવો તથા કેડ પગાદિ ચાંપવા તે.

૧૦ સ્વાધ્યાય—ભણવું, ભણાવવું, સંદેહ દૂર કરવો, ભણેલું ફરી સંભારવું, અર્થ ચિંતવવો, ધર્મોપદેશ કરવો તે.

૧૧ ધ્યાન—આર્ત્ત તથા રૌદ્રધ્યાનનું નિવારવું અને ધર્મધ્યાન તથા શુક્લધ્યાનનું ધ્યાવવુ તે.

૧૨ કાયોત્સર્ગ—પરવસ્તુનો ત્યાગ કરવો તથા કર્મના ક્ષયનિમિત્તે કાયોત્સર્ગ કરવો તે.

---

૨ મૃષાનુબંધી:—જુઠું બોલીને મનમાં હરખ પામે કે જુઓ મેં કેવું કપટ કેળવ્યું. મારા જુઠાપણાની લોકને ખબર પડી નહિ. એવો મૃષાવાદ રૂપ પરિણામ તે.

૩ ચોરાનુબંધી—ચોરી કરી અથવા ઠગાઈ કરી મનમાં ખુશી થાય તે.

૪ પરિગ્રહરક્ષણાનુબંધી—પરિગ્રહ, ધન, ધાન્ય, પરિવાર ઘણો વધવાની લાલચ હોય એટલે તેમના રક્ષણ માટે ગમે તેવું પાપ કરે અથવા તે ઘણો મળવાથી અહંકાર કરે તે.

૩ ધર્મધ્યાન—ઉત્સર્ગ અપવાદ રૂપ ધર્મ અને વસ્તુનો સ્વભાવ તે ધર્મ. તેનું ભાસન, રમણ ચિંતન કરવું તે. તેના ચાર ભેદ.

૧ આજ્ઞાવિચય—વિતરાગ દેવની આજ્ઞા સાચી કરી સદહે તે.

૨ અપાયવિચય—જીવમાં અશુદ્ધપણે કર્મ-

ના યોગથી સંસારી અવસ્થામાં અ
ક અપાય (દૂષણ) છે તે અજ્ઞાન રા
દ્વેષ, કષાય, આશ્રવ, એ મારા નથી
એથી ન્યારો છું, ઈત્યાદિ વિચારવું

વિપાકવિચય—અનંત ગુણમયી જીવ
તો પણ કર્મ વશ દુઃખી છે, તે કર્મને
વિપાક ચિંતવે જે આઠ કર્મ આઠ ગુ
ઢાંક્યા છે, અને સંસારમાં જીવને કર્મ
વશે સુખદુઃખ છે, માટે તેમાં હરખ શો
કરવો નહિ, પણ તેનું સ્વરૂપ વિચારવું તે

૪ સંસ્થાનવિચય—ચૌદ રાજલોકનું સ્વ-
રૂપ વિચારવું, કે એ લોક ચૌદરાજ
ઉંચો છે તેમાં સાત રાજ અધો લોક
છે. વચમાં અઢારસો જોજન તિર્છો
લોક છે. તે ઉપર કાંઈ, ઉણો સાતરાજ
ઉર્ધ્વ લોક છે તેમાં વૈમાનિક દેવતા વ-
સે છે. તે ઉપર સિદ્ધ શિલા છે. એ
લોકનું સંસ્થાન છે. તેમાં આપણા

જીવે સંસારમાં ભમતાં સર્વ લોકને જન્મ મરણે કરી ફરસ્યો છે. એવું જે લોક સ્વરૂપ તથા લોકમાં પંચાસ્તિકાયનું અવસ્થાન તથા પરિણમન, દ્રવ્યમાં ગુણપર્યાયનું અવસ્થાન તેની એકાગ્રતાએ તન્મય ચિંતવન પરિણામ તે. ધર્મધ્યાન ચોથાથી સાતમા ગુણઠાણા સુધી હોય.

શુક્લધ્યાન—નિર્મળ શુદ્ધ પર આલંબન વિના આત્માના સ્વરૂપને તન્મયપણે ધ્યાવે તે. તેના ચાર ભેદ.

૧ પૃથક્ત્વવિતર્કસપ્રવિચાર—જીવથી અજીવ, સ્વભાવથી વિભાવ સ્વરૂપમાં દ્રવ્યથી પર્યાયને જુદા પાડીને વહેંચણ કરવી, તે પૃથક્ત્વ. તેનો શ્રુતજ્ઞાને સ્થિત ઉપયોગ તે વિતર્ક. તે નિર્મળ વિકલ્પ રહિત પોતાની સત્તાને ધ્યાવે. તે આઠમાંથી અગ્યારમા ગુણઠાણા સુધી હોય.

૨ એકત્વવિતર્કઅપ્રવિચાર—આપણા ગુણ પર્યાયની એકતા કરી ધ્યાવે તે શ્રુતજ્ઞાનાવલંબીપણે વિકલ્પ રહિત દર્શન જ્ઞાનનો સમયાંતરે કારણતા વિના રત્નત્રયીનો એક સમયી કારણ કાર્યતાપણે જે ધ્યાન, વીર્ય ઉપયોગની એકાગ્રતા તે. એ પાયો બારમે ગુણઠાણે ધ્યાવે. એ બે પાયામાં શ્રુતજ્ઞાનાવલંબીપણું છે. પણ અવધિ, મનપર્યવ જ્ઞાને વર્તતો જીવ કોઈ ધ્યાન કરી શકે નહિ એ બે યાન પરાનુંઆયી છે. માટે એ ધ્યાનથી ઘનઘાતિઆ ચાર કર્મ ખપાવે નિર્મળ કેવળજ્ઞાન પામે.[પછી તેરમે ગુણઠાણે ધ્યાનાંતરીકાપણુંછે. તેરમાના અંતે અને ચૌદમા ગુણઠાણે એ બે પાયા ધ્યાવે. ૩ સુક્ષ્મક્રિયા અપ્રતિપાતિ—સુક્ષ્મ મન વચન કાયાના યોગ રૂંધે. શૈલેશી કરણે કરી અયોગી થાય તે. જે અપ્ર-

તિપાતિ નિર્મળ વીર્ય અચળતા રૂપ પરિણામ તે સુક્ષ્મ ક્રિયા અપ્રતિપાતિ ધ્યાન.અહીં ૮૫ પ્રકૃતિમાંથી ૭૨ ખપાવે.

૪ ઉચ્છિન્નક્રિયાનુંવૃત્તિ—યોગ નિરૂંધ કીધા પછી ૧૩ પ્રકૃતિ ખપાવે અકર્મા થાય. સર્વ ક્રિયા રહિત થાય. તે ધ્યાનમાં શેષ દળખરણ રૂપ ક્રિયા ઉછેદે.અવગાહના દેહમાનમાંથી ત્રીજો ભાગ ઘટાડે તે.

બીજી રીતે ચાર ધ્યાન.

૧ પદસ્થ—અરિહંતાદિક પાંચ પરમેષ્ટિનાં ગુણ સંભારી તેનું ચિત્તમાં ધ્યાન કરે.તે.

૨ પિંડસ્થ—શરીરમાં રહ્યા જે આપણો જીવ તેમાં અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય સાધુના ગુણ સર્વે છે.એવું ધ્યાન

ગુણીના ગુણમધ્યે એકત્વતાએ

રવો તે.

પમાં રહ્યા થકો પણ એ મારો

પી અનંત ગુણી છે. જે વસ્તુનું

ચારિત્ર ૭ અસંયમ અવિરતિ.

૯ દર્શનમાર્ગણા ચાર પ્રકારે છે—૧ ચક્ષુદ-ર્શન ૨ અચક્ષુદર્શન ૩ અવધિદર્શન ૪ કેવલદર્શન.

૧૦ લેશ્યામાર્ગણા ૬ પ્રકારે છે—૧ કૃષ્ણલેશ્યા ૨ નીલલેશ્યા ૩ કાપોતલેશ્યા ૪ તેજોલે-શ્યા ૫ પદ્મલેશ્યા ૬ શુક્લલેશ્યા

૧૧ ભવ્યમાર્ગણા બે પ્રકારે છે—૧ ભવ્ય ૨ અભવ્ય.

૧૨ સમ્યક્માર્ગણા ૬ પ્રકારે છે—૧ ઉપશમ ૨ ક્ષયોપશમ ૩ ક્ષાયિક ૪ મિશ્ર ૫ સા-સ્વાદન ૬ મિથ્યાત્વ.

૧૩ સંજ્ઞીમાર્ગણા બે પ્રકારે છે—૧ સંજ્ઞી ૨ અસંજ્ઞી.

૧૪ આહારમાર્ગણા બે પ્રકારે છે—૧ આહારક ૨ અણાહારક.

એ રીતે ચૌદ માર્ગણાના (૬૨) થયા.

પરચુરણ બોલ.

સાત નયનાં નામ.

૧ નૈગમનય. ૨ સંગ્રહનય. ૩ વ્યવહાર નય. ૪ ઋજુસૂત્રનય. ૫ શબ્દનય. ૬ સમભિરૂઢનય. ૭ એવંભૂતનય.

ચાર નિક્ષેપનાં નામ.

૧ નામનિક્ષેપ ૨ સ્થાપનાનિક્ષેપ. ૩ દ્રવ્યનિક્ષેપ. ૪ ભાવનિક્ષેપ.

ચાર કારણનાં નામ ૧ઉપાદાન કારણ,૨નિમિત્ત કારણ,૩અસાધારણ કારણ,૪અપેક્ષા કારણ.

આઠ મદનાં નામ—૧ જાતિ મદ, ૨ કુલ મદ, ૩ બલમદ, ૪ રૂપમદ, ૫ શ્રુતમદ, ૬ તપોમદ, ૭ લાભમદ, ૮ ઐશ્વર્યમદ.

અષ્ટમંગલિકનાં નામ—૧ આરીસો, ૨ ભદ્રાસન, ૩ વર્દ્ધમાન, ૪ શ્રીવત્સ, ૫ મત્સ્ય યુગ્મ, ૬ પ્રધાનકુંભ,૭ સાથીઓ, ૮ નંદાવર્ત.

વન--પાનું ૩૮ મું બોલ

જીવને સાત મહોટાં સુખ

છે તેનાં નામ.

1 ન શરીર હોય,

૨ કોઈનો કરજદાર ન હોય

૩ યાત્રાદિ વિના આજીવીકાર્થે પરદેશ ન

૪ ઘરમાં સ્ત્રી સુપાત્ર હોય.

૫ પુત્ર પૌત્રાદિકનુ સુખ હોય.

૬ સગાં કુટુંબાદિક ચારેપક્ષે કરી સહિત

૭ પંચ મહાજનમાં પ્રતિષ્ઠાવાન હોય.

છ દર્શનનાં નામ.

૧ જૈન દર્શન. ૨ મીમાંસક દર્શન.
બૌદ્ધ દર્શન, ૪ નૈયાયિક દર્શન. ૫ વૈશે
ર્શન. ૬ સાંખ્ય દર્શન.

સાત ભયનાં નામ.

૧ ઇહલોક ભય, ૨ પરલોકભય. ૩ અ
ન ભય. ૪ અકસ્માત ભય. ૫ વેદના ભ
મરણભય. ૭ અપજશ કે અપકીર્તિનોભય

ीस मुहुर्ते એક દિવસ એટલે ए
महोरात्र थाय.

ंદર આહોરાત્રે એક पखवाडीयुं थाय.

. पखवाडीये एक महीनो थाय.

ार महीने एक वर्ष थाय.

૮ તેવા(૭૦૫૬૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦)वर्षे एक पूर्वथाय

૯ તેવા અસંખ્યાતા પૂર્વે एक पल्योप
થાય. તે આવી રીતે કે ચાર ગાઉ ઉ
અને ચાર ગાઉ પહોળો વાટલાકારે ત્રણ
યોજન ઝાઝેરી પરિધિવાળો એક પલ્ય
કલ્પવો, તેમાં ઉત્તર કુરૂ સંબંધી યુગલી-
યાના રોમ એવા સુક્ષ્મ છે કે તે ૪૦૯૬
. એકઠાં કરીએ ત્યારે કર્મભૂમિ મન-
ો એક વાળ થાય, એવા
ા સુક્ષ્મ રોમ છે, તે રોમ
તણુનો લઈને તેના સાત
ક કકડા કરીએ ત્યારે (સ

પચ્ચખાણનાં નામ.	નરકાયુ તુટવાની સંખ્યા.	
૧ નવકારસીથી	એકસો વર્ષ	નરકાયુતૂટે
૨ પોરિસીથી	એક હજાર	,,
૩ સાઢ પોરિસિથી	દસ હજાર	,,
૪ પુરિમડ્ઢથી	એક લાખ	,,
૫ એકાસણાથી	દસ લાખ	,,
૬ નીવીથી	એક ક્રોડ	,,
૭ એકલઠાણાથી	દશ ક્રોડ	,,
૮ એકલદાંતીથી	સો ક્રોડ	,,
૯ આયંબિલથી	હજાર ક્રોડ	,,
૧૦ ઉપવાસથી	દસ સહસ્ર ક્રોડ	,,

અથ સમવસરણ મધ્યેની બાર પરિ-
પદાનાં નામ,

ધરની, બીજી વિમાનવાસી દેવાં-
ત્રીજી સાધ્વીની, એ ત્રણ પરિ-
ઘન ખુણે બેસે.
તિષીની દેવીની, બીજી વ્યંતર-
ની, ત્રીજી ભુવનપતિની દેવીની

ના આમાદિકનાં નામ

શ્રાવકનાં નામ.	ગામનાંનામ.	ધનનીસંખ્યા.	ગોકુળ.	ભાર્યાનાંનામ
૧ આનંદ	વાણિજયગ્રામ.	૧૨ ક્રોડ	૪	શિવાનંદા.
૨ કામદેવ.	ચંપાનગરી.	૧૮ ક્રોડ	૬	ભદ્રા.
૩ ચુલણિપિતા.	વણારસી	૨૪ ક્રોડ	૮	સોમા.
૪ સુરાદેવ	વારાણસી	૧૮ ક્રોડ	૬	ધન્ના.
૫ સુક્ષ્શતક	આલંભિકા	,, ,,	,,	બહુલાભા.
૬ કુંડ કોલિયો	કંપિલપુર	,, ,,	,,	પુસા
૭ સદ્દાલ પુત્ર.	પોલાસપુર	૩ ક્રોડ	૧	અગ્નિમિત્રા
૮ મહાશતક	રાજગ્રહી	૨૪ ક્રોડ	૮	રેવતીઆદિકતેર
૯ નંદિનીપિતા.	સાવથ્થી	૧૨ ,,	૪	અશ્વની
૧૦ તેતલીપિતા	,,	,, ,,	,,	ફગુણી ભાર્યા

કુગુરૂ જેવું ૧૩ તીવ્રવિષયાભિલાષ.

સ્વાધ્યાયના પાંચ પ્રકાર કહે છે.

૧ જે ગુરૂ સમીપે શિષ્યે વાંચવું તે વાંચના.
૨ જે શુભભાવે સૂત્રના વિચાર પૂછીયે તે પૃચ્છના.
૩ ભણેલા સૂત્રનું ગણવું તે પરિયટ્ટણા.
૪ જે હૃદયમાંહે સૂત્રના વિચાર ચિંતવવા તે અનુપ્રેક્ષા.
૫ જે પરને ધર્મકથા સંભળાવીયે તે ધર્મકથા.

પાંચ પ્રકારના દેવ કહ્યાછે તેનાં નાંમ.

૧ પંચેંદ્રિય નિર્યંચ, અથવા મનુષ્ય જેણે દેવાયુ બાંધ્યું હોય, તે દેવતાપણે ઉપજશે તેને દ્રવ્ય દેવ કહીએ.

૨ ચક્રવર્તી હોય તેને નરદેવ કહીએ.
૩ શ્રી અણગાર સાધુને ધર્મ દેવ કહીયે.
૪ શ્રી અરિહંતદેવને દેવાધિદેવ કહીયે.
૫ ભુવનપત્યાદિકચાર નિકાયના દેવતે ભાવ દેવ.

પાંચ પ્રમાદનાં નામ.

૧ મદ્યપાન, ૨ વિષય, ૩ કષાય, ૪ નિદ્રા, ૫ વિકથા

પાંચ આશ્રવનાં નામ.

૧ મિથ્યાત્વ. ૨ અવિરતિ. ૩ પ્રમાદ. ૪ કષાય. ૫ યોગ.

પાંચ સંવરનાં નામ.

૧ સમ્યક્ત્વસંવર. ૨ વિરતિસંવર. ૩ અપ્રમાદસંવર. ૪ અકષાયસંવર. ૫ અયોગસંવર.

પાંચ સ્થાનકથી જીવ નીકળેછે તે કહેછે.

૧ પગ થકી નીકળે તે જીવ નરકગતિયે જાય.
૨ જંઘા થકી નીકળે તે જીવ તિર્યંચગતિયે જાય
૩ પેટ થકી નીકળે તે જીવ મનુષ્ય થાય.
૪ મસ્તક થકી નીકળે તે જીવ દેવતા થાય
૫ સર્વ અંગ થકી નીકળે તે જીવ મોક્ષે જાય

પાંચ સ્થાનકે જીવ દુર્લભ બોધિપણું પામે તેનાં નામ.

૧ શ્રી અરિહંતનો અવર્ણવાદ બોલતો થકો

એ પૂર્વોક્ત પાંચ પ્રકારના દેવોનું આયુષ્ય લખે છે,

૧ દ્રવ્યદેવનું જઘન્ય અંતરમુહૂર્ત, ઉત્કૃ ત્રણ પલ્યોપમ.

૨ નરદેવનું જઘન્ય સાતસે વર્ષ, ઉત્કૃ ચોરાસી લાખ પૂર્વ.

૩ ધર્મદેવનું જઘન્ય અંતરમુહૂર્ત, ઉત્કૃ દેશે ઉણુ પૂર્વ કોડી.

૪ દેવાધિદેવનું જઘન્ય બહોંતેરવર્ષ, ઉત્કૃ ચોરાસી લાખ પૂર્વ.

૫ ભાવદેવનું જઘન્ય દશહજારવર્ષ, ઉત્કૃ તેત્રીસ સાગરોપમ.

ત્રણ પ્રકારે જીવનું અલ્પાયુ થાય તે કહે છે.

૧ જીવહિંસા કરતો થકો.

૨ જુઠું બોલતો થકો.

૩ શ્રી સાધુને અનેષણીય અફાસુ આહારાદિક દેતો થકો.

પાંચ પ્રમાદનાં નામ.

૧મદ્યપાન,૨વિષય,૩કષાય,૪ નિદ્રા,૫વિકથા

પાંચ આશ્રવનાં નામ.

૧ મિથ્યાત્વ. ૨ અવિરતિ. ૩ પ્રમાદ. ૪ કષાય. ૫ યોગ.

પાંચ સંવરનાં નામ.

૧ સમ્યકત્વસંવર.૨ વિરતિસંવર. ૩ અપ્રમાદ સંવર. ૪ અકષાયસંવર. ૫ અયોગસંવર.

પાંચ સ્થાનકથી જીવ નીકળેછે તે કહેછે.

૧ પગ થકી નીકળે તે જીવ નરકગતિયે જાય.
૨ જંઘા થકી નીકળે તે જીવ તિર્યંચગતિયે જા
૩ પેટ થકી નીકળે તે જીવ મનુષ્ય થાય.
૪ મસ્તક થકી નીકળે તે જીવ દેવતા થાય
૫ સર્વ અંગ થકી નીકળે તે જીવ મોક્ષે જાય

પાંચ સ્થાનકે જીવ દુર્લભ બોધિપણું

૫ મે તેનાં નામ.

૧ શ્રી અરિહંતનો અવર્ણવાદ બોલતો

૩ આચાર્યાદિકનો અવર્ણવાદ બોલતો થકો
૪ ચતુર્વિધ શ્રીસંઘનો અવર્ણવાદ બોલતો થકો
૫ જે તપ અને બ્રહ્મચર્ય પાળીને દેવ થ-
યા છે તે દેવનો અવર્ણવાદ બોલતો થકો.

એજ શ્રી અરિહંતાદિક પાંચની સ્તવના કરતો થકો જીવ સુલભ બોધીપણું પણ ઉપાર્જન કરે.

સંસારી જીવનો આહાર ત્રણ પ્રકારે છે.

૧ ઓજઆહાર. ૨ લોમઆહાર. ૩ પ્રક્ષેપઆહાર.

સંસારી જીવની યોનીના ત્રણ પ્રકાર.

૧ સચિત્ત યોનિ. ૨ અચિત્ત યોનિ. ૩ મિશ્ર યોનિ.

અથ સાડા પચ્ચીસ આર્ય દેશનાં નામ.

દેશાનું નામ.	મુખ્યનગર.	ગામની સંખ્યા
મગધ દેશ.	રાજગૃહ નગર	૬૬૦૦૦૦૦

૨ અંગ દેશ:	ચંપાનગરી.	૫૦૦૦૦૦
૩ વંગ દેશ.	તામ્રલિપ્તિનગર.	૫૦૦૦૦
૪ કલિંગ દેશ.	કાંચનપુર નગર.	૧૦૦૦૦૦
૫ કાશી દેશ.	વણારસીનગરી	૧૯૨૦૦૦
૬ કોશલ દેશ.	સાકેતપુરનગર.	૯૯૦૦૦
૭ કુરુ દેશ.	ગજપુર નગર.	૮૭૩૨૫
૮ કુશાવર્ત્ત દેશ.	સૌરીપુર નગર	૧૪૦૮૩
૯ પાંચાલ દેશ.	કાંપિલપુરનગર.	૩૮૩૦૦૦
૧૦ જંગલ દેશ.	અહિછત્રા નગરી.	૧૪૫૦૦૦
૧૧ સૌરાષ્ટ્ર દેશ.	દ્વારાવતીનગરી.	૬૮૦૫૦૦૦
૧૨ વિદેહ દેશ	મિથિલાનગરી	૮૦૦૦
૧૩ વત્સ દેશ	કોસંબી નગરી	૨૮૦૦૦
૧૪ શાંડિલ્ય દેશ	નંદીપુર નગર	૧૦૦૦૦
૧૫ મલય દેશ	ભદ્દિલપુર નગર	૭૦૦૦૦૦
૧૬ મત્સ્ય દેશ	વૈરાટ નગરી	૮૦૦૦૦
૧૭ વરૂણ દેશ	અચ્છાપુરી	૨૪૦૦૦
૧૮ દશાર્ણ દેશ	મૃત્તિકાવતીનગરી.	૧૮૯૨૦૦૦
	શુક્તિકાવતીનગરી	૬૮૦૦

૨૦	સિ પુમોળીદેશ	વીતભયપત્તનનગર	૬૮૫૦૨
૨૧	શુરસેનદેશ	મથુરાનગરી	૬૮૦૦૨
૨૨	ભંગદેશ	પાવાપૂરીનગરી	૩૬૦૦૨
૨૩	માસદેશ	પુરિવટ્ટાનગરી	૧૪૨૫
૨૪	કુણાલદેશ	સાવત્થીનગરી	૬૩૦૫૩
૨૫	લાટ દેશ	કોટીવર્ષ નગર	૨૧૦૩૦૦૦
૨૫॥	કેકઇદેશ	શ્વેતાંબિકાનગરી એ દેશનો-	
૨૫॥		અર્દ્ધ આર્ય છે.	

એ સાડાપચીસ આર્યદેશ તે આ ભરતક્ષેત્રના દક્ષિણાર્દ્ધ ભાગના મધ્યખંડને વિષે જાણવા, એમાં તિર્થંકરાદિક ત્રેસઠ ઉત્તમ પુરૂષોનું ઉપજવું થાય છે. તેમજ શક અને યવનાદિક ૩૧૯૭૪॥ અનાર્ય દેશ છે. તેમાં બધા અનાર્ય લોકો વસે છે.

સાધુસાધ્વીને ખપના કેટલાક બોલ.

૬ કારણે સાધુ આહાર લે તે.

૧ વેયણ—ક્ષુધાદિ વેદના સમાવવાને અર્થે.

૩ ઇરિયટ્ઠાએ--ઇર્યાસમિતિ શુધે પાળવાને અર્થે.
૪ સંજમટ્ઠાએ—પડિલેહણાદિ સંજમ અર્થે.
૫ પાણવત્તિઆએ—પ્રાણધારણ કરવા અર્થે.
૬ ધમ્મચિંતાએ—ખંત્યાદિ ધર્મ પાળવાઅર્થે.

૭ કારણે સાધુ આહાર ન લે,

૧ આયંક—રોગાદિ ઉપદ્રવ આવે.
૨ ઉવસગ્ગે—ઉપસર્ગ આવે.
૩ તિતીક્ખાએ--બ્રહ્મચર્ય પાળવા અર્થે.
૪ પાણિદયાએ--જીવ દયા પાળવા માટે.
૫ તવહેઉ—તપસ્યા કરવા માટે.
૬ સરીરવોચ્છેયણટ્ઠાએ-શરીર વોસરાવવામાટે.

સાત પીંડેષણા--

૧ અસંસટ્ઠ--તે ખરડાએલી ભિક્ષા.
૨ અસંસટ્ઠ--તે ખરડાયા વગરની ભિક્ષા.
૩ ઉધ્ધિત—તે એક ઠામમાંથી બીજા ઠામમાં નાંખેલી ભિક્ષા.
૪ અલ્પલેપિકા—તે પાત્ર લેપવાળી નથા લેપ વગરની ભિક્ષા.

પ્રામૃત—પારસના માળામાંથી
ની ભિક્ષા.
અવમદિત—તે ખાવાને માટે ઉ
ઠોળીઓ આપે તે.
ઉજ્ઝિતધર્મા—તે નાંખી દેવા યોગ્ય
પરઠવવા યોગ્ય પદાર્થ ગ્રહણ કરે તે
સાત પાણૈષણા—ચોથી પીંડેષણા
બધી સરખી જાણવી પણ ચોથી
કાને બદલે અલેપકૃત તે સૌવીર, ક
ામણ, આયામ, ઉનું પાણી, તથા
' પાણી વગેરે જાણવું તથા લેપકૃત
નો રસ, દ્રાખનું પાણી, આંબિલાવ
જાણવું.
ચરી જવાની ગતિના આઠ પ્રકાર
ઋજુગતિ—તે પોતાના સ્થાનકથી નીક
ધ વહોરતો જાય ને વળતો વહોરેન
યાગત—તે જતાં આવતાં બન્ને વખ
રે.

૩ ગોમૂત્રિકાવીથી—તે ડાબા પાસેથી જમણા પાસા સુધી તથા જમણા પાસાથી ડાબા પાસા સુધી વહોરે તે.

૪ પતંગવીથી—તે ક્રમ વગર અહીંતહીંવહોરે

૫ પેટાવીથી—તે ચારે દિશાએ વહોરે ને વચમાં ખાલી રાખે.

૬ અર્ધપેટાવીથી—તે બેહુ દિશીએ વહોરે ને વચમાં ખાલી રાખે તે.

૭ અભ્યંતર શંબુક—તે શંખની પેઠે વહોરતો બહાર નીકળે.

૮ બાહ્યશંબુક—તે શંખની પેઠે બહારથી વહોરતો અંદર આવે તે.

સાધુના ૧૪ ઉપગરણ.

૧ પાત્ર—તે લેપમય પાત્રાં.

૨ પાત્રબંધન—તે ચાર છેડાવાળી ઝોળી,

ક—તે કંબલમય જેમાં પા[illegible]

,

—તે પાત્રાં પુંજવાનું પુગડું

રસી)

૫ પડલા—તે ઝોળી ઉપર ઢાંકવાનું લુ
૬ રજસ્ત્રાણ—તે પાત્રાં વીંટવાનું લુગડું.
૭ ગોચ્છગ—તે પાત્રાંની ઉપર કંબલનો કકડો બંધાય તે અથવા ગુચ્છો.
૮ અને ૯—વસ્ત્ર ઓઢવી કપડા બે—સુતર ૩ા હાથ લાંબા ને ૨ા હાથ પહોળા.
૧૦ કામળી—તે ઉનની સાડા ત્રણ હાથલાં બી, અઢી હાથ પહોળી.
૧૧ રજોહરણ—તે ઓઘો.
૧૨ મહોપત્તિ—જે મોં આગળ રખાય તે.
૧૩ માત્રક—તે ગોચરી લાવવાનું સમુદાયનું પાત્ર
૧૪ ચોલપટ્ટ—તે વૃદ્ધને બે હાથનો ને જુવાન ને ચાર હાથનો પહેરવાનો હોય છે તે.

સાધ્વીનાં ૨૫ ઉપગરણ.

૧ થી ૧૩ (ચોળપટ્ટ વિના) સાધુનાં ઉપગરણ પ્રમાણે.
૧૪. કમઢક—તે ખાવાની લેપીત કટોરી દરેક સાધ્વીને પોતાના ઉદર પ્રમાણે હોય.
૧૫ અવગ્રહાનંતક—તે પાની ઢાંકવામાટેકછોટો

૧૬ પેહ્રો—તે ચોની ઢાંકણ ઉપરનો પાટો.

૧૭ અદ્વોરૂ-બે ફેડા ઢંકાય પણ સાથળ ઉઘાડી દેખાય તેવી ચોલણી જેને તંગીઓ કહેછે.

૧૮ ચોલણી—તે શીવ્યા વગરની ફુટી ફક્ત કસોથી કેડા બંધાય તેવી ચોલણી.

૧૯ અભ્યંતર નીવસણી—તે કેડના ઉપલા ભાગથી અર્ધી જાંઘ સુધી ઢંકાય તે.

૨૦ બાહ્યાસણી—તે કેડના ઉપલા ભાગથી ઘુંટી સુધી ઢંકાય તેવો સાડો.

૨૧ કંચુક—તે અણસીવેલો કંચવો જેનાથી સ્તન તથા હૃદય ઢંકાય તથા કસોવડે બંધાય તે.

૨૨ ઉપકક્ષિકા—તે કુખનું ઢાંકણ જેનાથી જમણું પાસું તથા પૂંઠ ઢંકાય તે અને ડાબું પાસુ તથા ડાબો ખભો બોરીઆવડે બંધાય તે.

-તે ઉપકક્ષિકાથી વીપરીત ડાબે

પેહેરાય તેવો કંચવો.

ર. ૧ બે હાથ પહોળી સાડાત્રણ

બી. ૨—૩ ત્રણ હાથ પહોળી

આગાત્રણ હાથ લાંબી. ૪ ચાર હાથ પહોળી સાગાત્રણ હાથ લાંબી.

૨૫ રહંધ કરણી—તે કાંબળ ચાર હાથ લાંબી ને ચાર હાથ પહોળી.

સાધુજીના ત્રણ મનોરથ.

૧ હું બહુશ્રુત કેવારે થઈશ.
૨ હું એકલ વિહારી કેવારે થઈશ.
૩ હું સંથારો એટલે અણસણ કેવારે કરીશ.

સ્થાપનાચાર્યજીની પડિલેહણાના ૧૩ બોલ

૧ શુદ્ધ સ્વરૂપના ધારક ગુરૂ. ૨ જ્ઞાનમય ૩ દર્શનમય. ૪ ચારિત્રમય. ૫ શુદ્ધ શ્રદ્ધામય. ૬ શુદ્ધ પ્રરૂપણામય. ૭ શુદ્ધ ફરસનામય. ૮ પંચાચાર પાળે. ૯ પંચાચાર પળાવે. ૧૦ પંચાચાર પાળતાને અનુમોદે. ૧૧ મનગુપ્તિ. ૧૨ વચન ગુપ્તિ. ૧૩ કાય ગુપ્તિએ ગુપ્તા.

ચાર વાર સજઝાય—૧ રાઈ પડિકમણામાં કારદેસરની. ૨ પચ્ચખાણ પારતાં ધમ્મો મં-

મણની. ૩ પવારની પડિલેહણમાં ધગમીમંગ-
લની. ૪ સાંજની પડિલેહણમાં ધગમીમંગલની.

સાધુની અવશ્ય કરણીના ૧૫ ભેદ
પ્રાયશ્ચિત સાથે લખ્યા છે.

૧ પડિક્કમણ નિત્ય ન કરે તો ફરી ઉઠામણ કરે.
૨ બેઠાં પડિક્કમણું કરે તો ઉપવાસ આવે.
૩ કાળવેળા પડિક્કમણું ન કરે તો ચોથ ભક્ત આવે.
૪ સથારા ઉપર પડિક્કમણું કરે તો ઉપવાસ આવે.
૫ માંડલી પડિક્કમણ ન કરે તો ઉઠામણ ફરી કરે.
૬ ગુરુ વિના શિષ્યાને પડિક્કમે તો ઉપવાસ આવે.
૭ સંઘને ખમાવ્યા પછી જો વળી પડિક્કમે તો ઉઠામણ કરે.

ા પહેલાં સુવે તો ઉપ-

ા ઉપવાસ આવે.
રે આહાર ખાધા વિના

સજ્ઝાય કરે તો ચોથભક્ત આવે.

૧૧ અવિધિએ પડિલેહણ કરે તો ઉપવાસ આવે.

૧૨ નિત્ય પડિલેહણ ન કરે તો ઉપવાસ આવે.

૧૩ અણપડિલેહ્યાં વસ્ત્ર પાત્ર વાપરે તો ઉઆ-મણ ફરી કરે.

૧૪ કાળે અણઉદ્ધર્યાં પડિક્રમણું કરે તો ઉ-ઠામણ આવે.

૧૫ ઇરિયાવહી આવે અને પડિક્કમ્યા વિન બેસે તો ચોથભક્ત આવે. ઉપરના ૧૫ બોલ મહાનિશીથ સૂત્રમાં કહ્યા છે.

આ નીચે લખેલાં બાર વાનાં પામવાં દુર્લભ છે.

૧ મનુષ્યભવ. ૨ આર્યક્ષેત્ર. ૩ માતાપિતાનો પક્ષ શુદ્ધ. ૪ માર્ગાનુસારીપણું. ૫ રૂપવંતપણું. ૬ નીરોગતા. ૭ પૂર્ણઆયુ. ૮ બહોળીબુદ્ધિ. ૯ ધર્મ સાંભળવો. ૧૦ ધર્મની રૂચિ. ૧૧ શ્રદ્ધા. ૧૨ ધર્મને વિષે ઉદ્યમ.

૧ ઇંદ્રિયોના (૨૩) વિષય તથા તેમના (૨૫૨) વિકાર.

ઇંદ્રિયોનાં નામ. તથા અર્થ.	વિષય (૨૩)	વિકાર (૨૫૨)
૧ ફરસેંદ્રિ=ચામડી.	આઠ વિષયો- ૧ હળવો, ૨ ભારે, ૩ લુખો, ૪ ચોપડો, ૫ ખડબચડો, ૬ સુંવાળો, ૭ ટાઢો, ૮ ઉન્હો.	છન્નું વિકાર-આઠ વિષયને સચિત્ત અચિત્ત અને મિશ્ર એ ત્રણે ગુણતાં ૨૪ થાય તેને સારા, નરસા એ બેએ ગુણતાં ૪૮ થાય તેને રાગ અને દ્વેષ એ બેએ ગુણતાં ૯૬ થાય.
૨ જી રસેંદ્રિ=જીભ.	છ વિષયો- ૧ મીઠો, ૨ ખાટો, ૩ ખારો, ૪ કડવો, ૫ ક-	બોતેર વિકાર-છ રસને સારા તથા નરસા બેએ ગુણતાં ૧૨, તેને સચિત્ત અચિત્ત અને મિશ્રે ગુણતા ૩૬, તેને રાગ

સજ્ઝાય કરે તો ચાથભક્ત આ૦
૧૧ અવિધિએ પડિલેહણ કરે તો ઉપર
૧૨ નિત્ય પડિલેહણ ન કરે તો ઉપવાસ આવે.
૧૩ અણપડિલેહ્યાં વસ્ત્ર પાત્ર વાપરે તો ઉઆમણ ફરી કરે.
૧૪ કાળે અણઉદ્ધર્યાં પડિક્રમણું કરે તો ઉઠામણ આવે.
૧૫ ઇરિયાવહી આવે અને પડિક્રમ્યા વિના બેસે તો ચાથભક્ત આવે. ઉપરના ૧૫ બોલ મહાનિશીથ સૂત્રમાં કહ્યા છે.

આ નીચે લખેલાં બાર વાનાં પામવાં દુર્લભ છે.

૧ મનુષ્યભવ. ૨ આર્યક્ષેત્ર. ૩ માતાપિતાના પક્ષ શુદ્ધ. ૪ માર્ગાનુસારીપણું. ૫ રૂપવંતપણું. ૬ નીરોગતા. ૭ પૂર્ણ આયુ. ૮ ભલીબુદ્ધિ. ૯ ધર્મ સાંભળવો. ૧૦ ધર્મની રૂચિ. ૧૧ સદ્દહણા. ૧૨ ધર્મને વિષે ઉદ્યમ

૫ ઇંદ્રિયોના (૨૩) વિષય તથા તેમના (૨૫૨) વિકાર.

ઇંદ્રિયોનાં નામ. તથા અર્થ.	વિષય (૨૩)	વિકાર (૨૫૨)
૧ ફરસઇંદ્રિ=ચામડી.	આઠ વિષયો–૧ હળવો, ૨ ભારે, ૩ લુખો, ૪ ચોપડો, ૫ ખડબચડો, ૬ સુંવાળો, ૭ટાઢો, ૮ ઉન્હો.	છન્નું વિકાર–આઠ વિષયને સચિત્ત અચિત્ત અને મિશ્ર એ ત્રણે ગુણતાં ૨૪ થાય તેને સારા, નરસા એ બેએ ગુણતાં ૪૮ થાય તેને રાગ અને દ્વેષ એ બેએ ગુણતાં ૯૬ થાય.
૨ જી રસઇંદ્રિ=જીભ.	૭ વિષયો–૧મીઠો,૨ ખાટો, ૩ ખારો, ૪ કડવો, ૫ ક-	બોત્તેર વિકાર–૭ રસને સારા તથા નરસા બેએ ગુણતાં૧૨, તેને સચિત્ત અચિત્ત અને મિશ્રે ગુણતા ૩૬, તેને રાગ

	. . . . .	અને દ્વેષે ગુણતાં ૯૨ થાય.
૩ જી ઘ્રાણેંદ્રિ= નાક.	બે વિષયો— ૧ સુગંધીકાર, ૨ દુર્ગંધવાળો.	બાર વિકાર—બે ગંધને સ-ચિત્ત અચિત્ત અને મિશ્રે ગુ-ણતાં ૬ થાય તેને રાગ અને દ્વેષે એ બેએ ગુણતાં બાર થાય.
૪ ચક્ષુઇંદ્રિ= આંખ.	પાંચ વિષયો— ૧ ધોળો, ૨ કા-ળો, ૩ લીલો, ૪ પીળો, ૫ રાતો.	સાઠ વિકાર—એ પાંચ રંગને શુભ અને અશુભ એ બેએ ગુણતાં ૧૦ થાય તેને સચિ-ત્ત, અચિત્ત અને મિશ્ર એ ત્રણે ગુણતાં ૩૦ થાય તેને [illegible] ગુ-ણતાં ૬૦ થાય.

૪ આનંદિ.	ત્રણ વિપર્યય— ૧ અસ્મિતા, ૨ અનિત્ય ૩ મિશ્ર ઠાઉં.	ચાર વિકાર—એ ત્રણ વિપર્યને શુભ અશુભે ગુણતાં ૬ થાય અને તેને રાગ અને દ્વેષ એ બેએ ગુણતાં ૧૨ થાય
૫ હિંદે.	૨૩ વિપર્યય.	ચાર વિકાર.

ાનાચારના આઠ પ્રકારમાંનો પહેલો કાળ નામે.

ચાર કહે છે. (ઉપદેશ પ્રાસાદ ભાષા-
૧ ભા. ૪ થો પાનું ૨૬૩)
નીયં શ્રુતંકાલે, વ્યાખ્યાનં પાઠનંતથા ॥
ચારઃ શ્રુત ધર્મસ્ય, ચાધો યલ્લિખ્યતેબુધો ૧
ભાવાર્થઃ- યોગ્યકાળે શ્રુત ભણવું, ભણા-
તથા વ્યાખ્યાન કરવું, તે શ્રુત ધર્મનો પ-
ા આચાર પંડિત પુરૂષોએ કહેલો છે.
અગ્યાર અંગ અને ઉત્તરાધ્યયન વિગેરે
ક શ્રુત કહેવાય છે. તે દિવસે તથા રાત્રે
સી અને ચોથી પોરસીમાં ભણવું ગણ-
અને દસ વૈકાલિક વિગેરે તથા
લિક શ્રુત કહેવાય છે, તેનો ભ
ા કાળ સર્વ પોરસીનો છે, તેમાં
સીમાં સૂત્ર ભણવું. અને અર્થન
ાં અર્થ અથવા ઉત્કાલિક શ્રુત
વું. દિવસ તથા રાત્રીની પહેલ
ી પોરસીમાં અસ્વાધ્યાય (અસ

વખતે સર્વ શાસ્ત્રોમાં સૂત્રાદિકનું પઠન પાઠન સર્વથા નિષેધ કરેલું છે.

અસ્વાધ્યાય કાળે સ્વાધ્યાય કરવો નહિ.

તે વિષે (ઉપદેશ પ્રાસાદ ભાષાંતર ભાગ ૪ થો પા. ૨૬૯).

અસ્વાધ્યાય કાલેઽસ્વજ્ઞઃ, સ્વાધ્યાયં કુરુતે સદા
યતઃ ક્રિયાફલંત્યેવ, યથોક્ત સમય કૃતાઃ ૧

ભાવાર્થઃ—મૂર્ખ માણસ હમેશાં અનધ્યાય વખતે સ્વાધ્યાય કરે છે પરંતુ યોગ્ય વખતે કરેલી ક્રિયાઓજ ફળીભૂત થાય છે.

અનધ્યાયનો સમય ઘણા પ્રકારનો છે તેનું યથાર્થ સ્વરૂપ આવશ્યક નિર્યુક્તિની વૃત્તિમાં પ્રતિક્રમણ અધ્યયનથી તથા પ્રવચન સારોદ્ધારના બસેં અડસઠમા દ્વારથી જાણી લેવું. અહીંપણ તેનું કાંઈક સ્વરૂપ લખીએ છીએ.

૧ જ્યારે આકાશમાંથી સૂક્ષ્મ રજ પડે ત્યારે જેટલો કાળ પડે તેટલો અસ્વાધ્યાય ક

જાણવો તેમજ ધુંઅર કે ધુવાર જેટલો કાળ પડે તેટલો અસ્વાધ્યાય કાળ જાણવો. તેમાં વિશેષ એટલું કે—ધુંઅર પડતો હોય તેટલો વખત મુનીએ અંગોપાંગની ચે-ષ્ટા કર્યા વિના મકાનમાંજ બેસી રહેવું.

૨ ગંધર્વ નગર (આકાશમાં નગર જેવું દે-ખાય છે તે) ઉલ્કાપાત, દિશાઓનો દાહ અને વિદ્યુત્પાત થાય ત્યારે તેટલા વખત ઉપરાંત એક પહોર સુધી અસ્વાધ્યાય કાળ જાણવો.

૩ અકાળે (વર્ષાઋતુ વિના) વિદ્યુતનો ચ-મકારો થાય અથવા અકાળે મેઘની ગ-ર્જના થાય તો બે પહોર સુધી અસ્વા-ધ્યાય કાળ જાણવો.

૪ અષાડ ચોમાસાનું તથા કાર્તિક ચોમા-સાનું પ્રતિક્રમણ કર્યા પછી પ્રતિપદા (એકમ=પડવા) સુધી અસ્વાધ્યાય કાળ જાણવો.

૫ આસો તથા ચૈત્રસુદી પાંચમના મધ્યા-

ન્હુ સમયથી આરંભીને કૃષ્ણ પક્ષની
પ્રતિપદા સુધી અસ્વાધ્યાય કાળ જાણવો
બીજાને દિવસે સ્વાધ્યાય કરવો યોગ્ય છે

, રાજા અને સેનાપતિ વિગેરેનું પરસ્પર
યુદ્ધ થતું હોય તો તે વખત અસ્વાધ્યાય
કાળ જાણવો.

૭ હોળીના પર્વમાં જ્યાં સુધી રજ શાંત ન
થાય ત્યાં સુધી અસ્વાધ્યાય જાણવો.

૮ ગામનો રાજા મરણ પામે તો જ્યાંસુધી
બીજા રાજાનો અભિષેક થાય નહિં ત્યાં
સુધી અસ્વાધ્યાય જાણવો.

૯ ઉપાશ્રયથી સાત ઘર સુધી કોઇ પ્રસિદ્ધ
માણસ મૃત્યુ પામ્યો હોય તો એક અહો
રાત્રીનો અનધ્યાય કાળ જાણવો.

૧૦ ઉપાશ્રયથી સો હાથ સુધીમાં કો
નાથ મૃત્યુ પામ્યો હોય તો તેનું
જ્યાં સુધી લઈ ન જાય ત્યાં સુ
સ્વાધ્યાય જાણવો.

૧૧ સ્ત્રીના રૂદનનો શબ્દ જ્યાં સુધી સંભળાય ત્યાં સુધી સ્વાધ્યાય કરવો નહિ.

૧૨ જળચર, તિર્યંચ, પંચેંદ્રિય, મત્સ્ય વિગેરે (વિકલેંદ્રિય નહિ) નાં રૂધિર માંસ કે હાડકાં ઉપાશ્રયથી સાઠ હાથ સુધીમાં પડ્યાં હોય, તો તે તથા કોઈ પક્ષીનું ઈંડું પડ્યું હોય, પણ ભાંગ્યું ન હોય તો તે કાઢી નાંખ્યા પછી સ્વાધ્યાય થઈ શકે, અને જો ઈંડું ફુટી ગયું હોય તો ત્રણ પોરસી સુધી સ્વાધ્યાય કલ્પે નહિ. તેમાં પણ જો ઈંડું ફુટેલું હોય અને તેમાંથી રસનું બિંદુ ભૂમી ઉપર પડ્યું હોય તો તે સાઠ હાથની બહાર લઈ જઈને તે ભૂમિ ધોયા પછી સ્વાધ્યાય કલ્પે.

૩ માખીના પગ જેટલું પણ ઈંડાના રસનું અથવા લોહીનું બિંદુ ભૂમિપર પડ્યું હોય, તો સ્વાધ્યાય કલ્પે નહિ.

---

૧૪ ગાય વિગેરેનું જરાયુ જ્યાં સુધી લાગેલું હોય, ત્યાં સુધી અસ્વાધ્યાય જાણવો, અને જરાયુ પડ્યા પછી ત્રણ પોરસી સુધી અસ્વાધ્યાય જાણવો.

૧૫ બિલાડી વિગેરેએ ઊંદર વિગેરે માર્યો હોય તો એક અહોરાત્રી અસ્વાધ્યાય જાણવો તેટલો કાળ નંદિસૂત્ર વિગેરે ભણવું નહિ.

૧૬ એજ પ્રમાણે મનુષ્યના સબંધમાં પણ જાણવું, વિશેષ એટલું કે ઉપાશ્રયથી સો હાથ સુધીમાં મનુષ્યના અવયવો અથવા અસ્થિ, માંસ, રુધિર, હાડકું વિગેરે પડ્યાં હોય તો અસ્વાધ્યાય જાણવો. પણ જો ઉપાશ્રય અને તે અવયવ વિગેરે પડેલા સ્થાનની વચ્ચે માર્ગ હોય, તો સ્વાધ્યાય થઈ શકે.

૧૭ સ્ત્રીઓને ઋતુ આવે ત્યારે ત્રણ દિવસ સુધી સ્વાધ્યાય કલ્પે નહિ. પણ જો પ્રદરનો રોગ થયો હોય તો અધિક કાળ—

ધી સ્વાધ્યાય કલ્પે નહિ.

૧૮ કોઇ ગર્ભવંતીને પુત્ર પ્રસવ થયો હોય, તો સાત દિવસ સુધી અસ્વાધ્યાય અને જો પુત્રી થઈ હોય તો, અથવા ગર્ભ અધિક વધ્યું હોય તો આઠ દિવસ સુધી અસ્વાધ્યાય જાણવો. નવમે દિવસે કલ્પે.

૧૯ સો હાથ સુધીમાં કોઈ બાળક વિગેરેનો દાંત પડ્યો હોય, તો તે શોધવો. અને જો દાંત જોવામાં ના આવે તો દંતઓહડાવણિયં કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં એમ કહીને એક નવકારનો કાયોત્સર્ગ કરવો. ત્યાર પછી સ્વાધ્યાય કલ્પે.

૨૦ દાંત વિના બીજાં કોઈ અંગ, અથવા ઉપાંગનું હાડકું સો હાથ સુધીમાં પડ્યું હોય, તો બાર વર્ષ સુધી વાચનાદિક સ્વાધ્યાય કલ્પે નહિ. (ઇતિ બહુશ્રુત ગમ્ય) પણ મનમાં અર્થની વિચારણાનો કોઇ સ્થાને નિષેધ નથી.

આર્દ્રા નક્ષત્રથી આરંભીને સ્વાતિ ના સુધી, વિદ્યુત તથા મેઘ ગર્જના થાય સ્વાધ્યાયનો નિષેધ નથી.

૨૨ ભૂમિ કંપ થયો હોય તો આઠ પહો સુધી સ્વાધ્યાય કલ્પે નહિ.

૨૩ અગ્નિનો ઉપદ્રવ થયો હોય તો તે ઉપદ્રવ રહે તેટલો વખત સ્વાધ્યાય કલ્પેનહિ

૨૪ ચંદ્રગ્રહણમાં ઉત્કૃષ્ટ બાર પહોર સુધ અને સૂર્યગ્રહણમાં ઉત્કૃષ્ટ સોળ પહોર સુધી અસ્વાધ્યાય જાણવો.

૨૫ પાખીની રાત્રિએ પણ સ્વાધ્યાય સૂઝે નહિ. ઈત્યાદિ અસ્વાધ્યાયનું સ્વરૂપ સંપ્રદાયને અનુસારે જાણીને સ્વાધ્યાય કરવો. કેમકે અયોગ્ય કાળે વાંચનાદિક કરવાથી મૂર્ખપણું પ્રાપ્ત થાય છે.

૨૧ આર્દ્રા નક્ષત્રથી આરંભીને સ્વાતિ "
સુધી, વિદ્યુત તથા મેઘ ગર્જના થા
સ્વાધ્યાયનો નિષેધ નથી.

૨૨ ભૂમિ કંપ થયો હોય તો આઠ ૧
સુધી સ્વાધ્યાય કલ્પે નહિ.

૨૩ અગ્નિનો ઉપદ્રવ થયો હોય તો તે (
દ્રવ રહે તેટલો વખત સ્વાધ્યાય કલ્પે

૨૪ ચંદ્રગ્રહણમાં ઉત્કૃષ્ટ બાર પહોર ;
અને સૂર્યગ્રહણમાં ઉત્કૃષ્ટ સોળ પ
સુધી અસ્વાધ્યાય જાણવો.

૨૫ પાખીની રાત્રિએ પણ સ્વાધ્યાય ર
નહિ. ઈત્યાદિ અસ્વાધ્યાયનું સ્વરૂપ
પ્રદાયને અનુસારે જાણીને સ્વાધ્યાય ક
વો. કેમકે અયોગ્ય કાળે વાંચનાદિક ક
વાથી મૂર્ખપણું પ્રાપ્ત થાય છે.

૨૧ આર્દ્રા નક્ષત્રથી આરંભીને સ્વાતિ ન
સુધી, વિદ્યુત તથા મેઘ ગર્જના થાય
સ્વાધ્યાયનો નિષેધ નથી.

૨૨ ભૂમિ કંપ થયો હોય તો આઠ પહે
સુધી સ્વાધ્યાય કલ્પે નહિ.

૨૩ અગ્નિનો ઉપદ્રવ થયો હોય તો તે ઉ
દ્રવ રહે તેટલો વખત સ્વાધ્યાય કલ્પે નહિ

૨૪ ચંદ્રગ્રહણમાં ઉત્કૃષ્ટ બાર પહોર સુ
અને સૂર્યગ્રહણમાં ઉત્કૃષ્ટ સોળ પહો
સુધી અસ્વાધ્યાય જાણવો.

૨૫ પાખીની રાત્રિએ
નહિ. ઈત્યાદિ અસ્વ
પ્રદાયને અનુસારે જ
વો. કેમકે અયોગ્ય
વાથી મૂર્ખપણું પ્રાપ્ત

૨૧ આર્દ્રા નક્ષત્રથી આરંભીને સ્વાતિ સુધી, વિદ્યુત તથા મેઘ ગર્જના થા સ્વાધ્યાયનો નિષેધ નથી.

૨૨ ભૂમિ કંપ થયો હોય તો આઠ સુધી સ્વાધ્યાય કલ્પે નહિ.

૨૩ અગ્નિનો ઉપદ્રવ થયો હોય તો તે દ્રવ રહે તેટલો વખત સ્વાધ્યાય કલ્પે

૨૪ ચંદ્રગ્રહણમાં ઉત્કૃષ્ટ બાર પહોર અને સૂર્યગ્રહણમાં ઉત્કૃષ્ટ સોળ પ સુધી અસ્વાધ્યાય જાણવો.

૨૫ પાખીની રાત્રિએ પણ સ્વાધ્યાય નહિ. ઈત્યાદિ અસ્વાધ્યાયનું સ્વરૂપ પ્રદાયને અનુસારે જાણીને સ્વાધ્યાય વો. કેમકે અયોગ્ય કાળે વાંચનાદિક વાથી મૂર્ખપણું પ્રાપ્ત થાય છે.